



Raporty na temat
wielkich miast Polski
Wrocław

2011



Zaprezentowane wyniki bazują na założeniu, że uzyskane informacje ze źródeł innych niż PwC, są kompletne i dokładne we wszystkich aspektach. PwC zakłada, że uzyskane dane i odpowiedzi są zgodne z prawdą, w związku z czym nie dokonywano przeglądu lub jakiegokolwiek innej weryfikacji otrzymanych danych.

Niniejsza analiza jest pewną interpretacją otrzymanych danych i nie może być traktowana jako ostateczna rekomendacja, czy też porada odnośnie wyboru metod działania lub jako sugestia w zakresie zastosowania konkretnych rozwiązań. Dokumentu tego nie należy traktować jako substytutu konsultacji z profesjonalnymi doradcami. W związku z powyższym PwC nie przyjmuje odpowiedzialności wobec żadnego podmiotu, który będzie bez konsultacji z profesjonalnym doradcą wykorzystywał informacje zawarte w niniejszej analizie.

Wrocław

Po wielu trudnych dekadach, polskie miasta weszły na ścieżkę przyspieszonego rozwoju, dzięki któremu mają szansę doścignąć metropole Zachodniej Europy i zapewnić swoim mieszkańcom wysoką jakość życia. Można zaryzykować wręcz tezę, że nigdy w historii przed polskimi miastami nie rysowały się szanse tak ogromne – a jednocześnie realne.

Z jednej strony, po trudnych latach transformacji udało się w Polsce zbudować solidne rynkowe instytucje gospodarcze i demokratyczne oraz instytucje społeczno-polityczne, umożliwiające wzrost wszelkich form aktywności obywateli. Miasta zyskały narzędzia do samodzielnego decydowania o swojej strategii rozwojowej, a ich mieszkańcy do bogacenia się i poszukiwania nowych form czerpania przyjemności z życia. Z drugiej strony, dzięki członkostwu w Unii Europejskiej polskie miasta uzyskały bezprecedensowy dostęp do środków rozwojowych. Równocześnie Unia Europejska zaczęła aktywnie działać na rzecz promocji i wspierania zrównoważonego rozwoju miast. Z „Karty Lipskiej” przyjętej przez Unię Europejską wynika wyraźnie, iż polityka miast powinna spełniać zasady zrównoważonego rozwoju, czyli uwzględniać równocześnie dobrobyt gospodarczy, równowagę społeczną, aspekty środowiskowe, wymagania kulturowe i zdrowotne oraz dbałość o skuteczność instytucji demokratycznych.

W poprzednim raporcie o największych polskich miastach, przygotowanym w roku 2006, staraliśmy się przede wszystkim oszacować wielkość kapitału rozwojowego, jakim dysponowały miasta na starcie do przyspieszonego rozwoju. Zgodnie z metodyką opracowaną przez PwC (wcześniej PricewaterhouseCoopers), kapitał ten rozbiliśmy na siedem składowych (nazywanych „siedmioma kapitałami” i odnoszących się do poszczególnych obszarów rozwoju), których rozwój szacowaliśmy osobno, na podstawie szeregu wyselekcjonowanych wskaźników.

Podobnie postępujemy obecnie, rozszerzając jednak listę miast objętych analizą z 7 do 11, dodając nowe, niedostępne w roku 2006 wskaźniki i wprowadzając elementy oceny tempa zmian, które można było zaobserwować w latach 2006-2010.

Kapitał rozwojowy w znacznej mierze jest efektem zdarzeń z przeszłości – zarówno tych pozytywnych, jak i tych negatywnych, występujących w naszej części Europy. Przez kilka dekad polskie miasta zwiększały swój kapitał rozwojowy zbyt wolno, a często w niewłaściwy sposób. Pierwsze lata transformacji również nie były pod tym względem łatwe, zwłaszcza tam, gdzie konieczna była bolesna restrukturyzacja gospodarki. Dopiero kilka lat temu Polska weszła na ścieżkę stabilnego rozwoju – szybko w okresie 2005-2008, obecnie spowolnioną przez globalny kryzys finansowy – czemu towarzyszyło radykalne zwiększenie pochodzących z budżetu Unii Europejskiej środków na rozwój regionalny. Dało to wreszcie polskim miastom szansę na wyraźne przyspieszenie procesu akumulacji kapitału rozwojowego we wszystkich siedmiu obszarach, które uznajemy za kluczowe. Należy jednak pamiętać, że kapitał rozwojowy akumuluje się latami, a na efekty wzrostu zasobów kapitału w postaci zwiększenia dochodów, aktywności gospodarczej i jakości życia mieszkańców trzeba często długo czekać.

Witold Orłowski

Główny Doradca Ekonomiczny PwC

Spis treści

Metodyka	3
Wyniki badania Obserwacje ogólne	6
Wrocław Najważniejsze wnioski i rekomendacje	9
Ludzie	12
Jakość Życia	17
Wizerunek	21
Instytucje	25
Infrastruktura	29
Finanse	35
Inwestycje	41



Po to by się rozwijać, każde miasto musi dysponować pewnym kapitałem rozwojowym. Polskie miasta w ciągu ostatnich kilku lat zdołały ten kapitał wyraźnie zwiększyć.

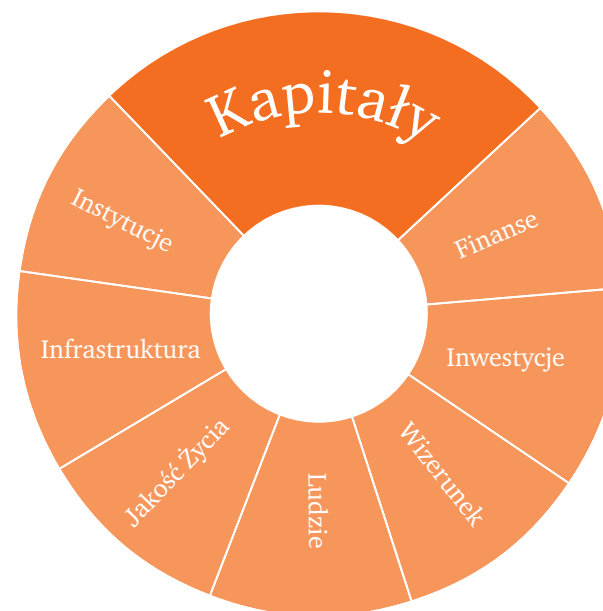
Metodyka

Siedem kapitałów polskich miast

Po to by się rozwijać, każde miasto musi dysponować pewnym kapitałem rozwojowym. Polskie miasta w ciągu ostatnich kilku lat zdołały ten kapitał wyraźnie zwiększyć. Ciągłe jednak pozostają pod tym względem w tyle za większością miast Zachodniej Europy, z którymi pragną się porównywać i konkurować. Celem raportu jest określenie kapitału rozwojowego, którym dysponują obecnie polskie miasta. Tylko właściwa analiza i ocena najważniejszych mocnych i słabych stron, wsparta klarowną strategią i właściwymi priorytetami wykorzystania ogromnych środków rozwojowych dostępnych w najbliższych latach, pozwoli na skuteczne wykorzystanie tych funduszy i prawdziwy sukces w przeobrażaniu polskich miast w kwitnące europejskie metropolie.

Pomiar potencjału rozwojowego polskich miast odbywa się na podstawie metodyki opracowanej przez PwC (wcześniej PricewaterhouseCoopers) i stosowanej do oceny sytuacji metropolii. Bazuje ona na przekonaniu, że dla harmonijnego rozwoju niezbędne jest jednoczesne posiadanie szeregu różnorodnych zasobów, umownie nazwanych „kapitałami” miasta.

Mówiąc „kapitał” mamy zazwyczaj na myśli głównie środki pieniężne, które mogą być wykorzystane do finansowania inwestycji. We współczesnej ekonomii słowo to rozumie się jednak znacznie szerzej – dotyczy nie tylko pieniędzy, ale i kwalifikacji ludzi (kapitał ludzki), umiejętności współdziałania (kapitał społeczny) lub ich wiedzy i doświadczenia. Najogólniej mówiąc, przez kapitał rozumiemy wszelkie zasoby niezbędne do rozwoju: finansowe, rzeczowe, ludzkie, a nawet takie, które istnieją w sferze psychologicznej (np. kapitał wizerunku). Wspólną cechą kapitałów jest to, że aby je rozwinąć trzeba w nie umiejętnie inwestować przez lata.



Miasto o wysokim potencjale rozwojowym, to miasto posiadające dobrze i równomiernie rozwinięte wszystkie 7 kapitałów.

Metodyka

7 kapitałów rozwojowych

W analizie potencjału rozwojowego polskich miast posługujemy się pojęciem 7 kapitałów, z których każdy jest ważny dla rozwoju metropolii:

- **Kapitał Ludzki i Społeczny (KLS)** określa jakość zasobów ludzkich, którymi dysponuje miasto. W grę wchodzi wiedza i kwalifikacje pracowników, struktura demograficzna (miasta o starzejącej się ludności charakteryzują się mniejszą dynamiką rozwojową od miast „młodych”), aktywność społeczna mieszkańców.
- **Kapitał Kultury i Wizerunku (KKW)** pokazuje, w jaki sposób miasto jest postrzegane: czy jako miejsce interesujące i atrakcyjne, czy jako kulturowa pustynia. Im lepszy wizerunek, tym łatwiej przyciągnąć do miasta inwestorów i pobudzić aktywność mieszkańców.
- **Kapitał Jakości Życia (KJZ)** mówi, jakie warunki życia i pracy oferuje miasto. Na ten kapitał składają się stan środowiska naturalnego, poziom opieki zdrowotnej, jakość instytucji edukacyjnych oraz poczucie bezpieczeństwa.
- **Kapitał Techniczny i Infrastrukturalny (KTI)** określa szeroko rozumianą infrastrukturę, którą posiada miasto: zasoby mieszkaniowe, drogi, środki transportu, ale również centra handlowe, bankomaty i internet.
- **Kapitał Instytucjonalno-Demokratyczny (KID)** pokazuje sprawność funkcjonowania instytucji miejskich (władz i administracji) oraz obserwowaną aktywność społeczeństwa obywatelskiego.
- **Kapitał Atrakcyjności Inwestycyjnej (KAI)** mówi nam o tym, jak silnym magnesem jest miasto w zakresie przyciągania inwestorów, zarówno zagranicznych, jak i krajowych.
- **Kapitał Źródeł Finansowania (KZF)** określa, w jakim stopniu miasto jest w stanie znaleźć środki pieniężne niezbędne do sfinansowania rozwoju.

Miasto o wysokim potencjale rozwojowym, to miasto posiadające dobrze i równomiernie rozwinięte wszystkie 7 kapitałów. Jeśli któregoś z kapitałów brakuje, stanowi to wyraźną słabość metropolii – i wskazuje pożądaną kierunek strategicznych działań.

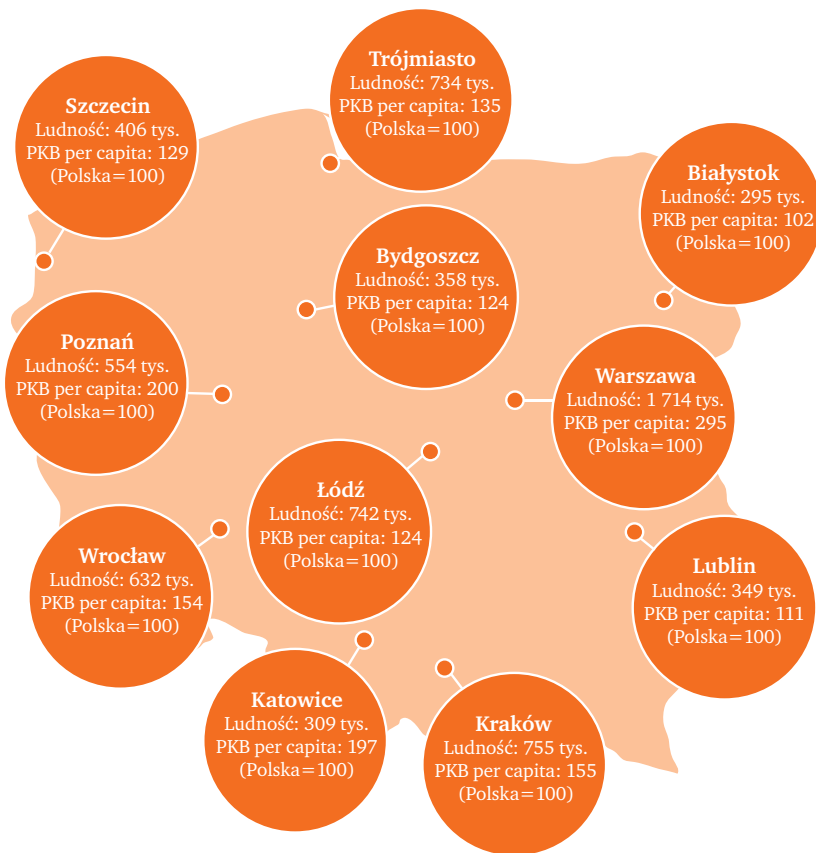
Wszystkie wskaźniki, łączne i cząstkowe, zostały zdefiniowane i wyliczone w taki sposób, że wartość wyższa oznacza większą wartość kapitału, a średnia dla 11 badanych miast wynosi 100.

Raport bazuje na pomiarze porównywalnych danych. Generalnie dane pochodzą z lat 2009-2010, a autorzy raportu dołożyli starań w celu uwzględnienia najświeższych możliwych danych, dostępnych dla wszystkich 11 porównywanych miast.

Poza samym pomiarem poziomu rozwoju poszczególnych kapitałów w 11 miastach w roku 2010, w analizie spróbowaliśmy również dokonać pomiaru przyrostu kapitałów, który miał miejsce w latach 2006-2010, a więc od czasu opracowania poprzedniego raportu dotyczącego wówczas 7 miast Polski. Ponieważ różnice metodologiczne nie pozwalają na bezpośrednie porównanie wyników z lat 2006 i 2010, pomiar przyrostu kapitałów bazuje na uproszczonej metodyce w stosunku do pomiaru samych kapitałów. Należy więc podkreślić, iż ma on charakter szacunkowy, a tym samym jego wyniki powinny być analizowane w sposób ostrożny.

Należy także zwrócić uwagę, iż dla dalszego tempa rozwoju, a więc przyrostu kapitałów, kluczowy jest punkt wyjścia – im niższy był wyjściowy poziom, tym większa przestrzeń do wzrostu badanych kapitałów.

Podstawowe dane o miastach objętych badaniem



Dane dotyczące ludności z końca 2009, PKB z 2008 roku (najświeższe dostępne dane GUS).

Źródło: GUS, PwC

Jak czytać wykresy radarowe występujące w raporcie?

Wykres radarowy pozwala mierzyć kapitał miasta w kilku obszarach jednocześnie: im więcej obszarów, tym więcej osi, na których odkładamy wartości wskaźników charakteryzujących sytuację miasta. Połączone punkty na osiach tworzą figurę – trójkąt, czworokąt, pięciokąt lub siedmiokąt (ile osi, tyle wierzchołków ma figura).

Na wykresie pokazano kształtowanie się kapitału analizowanego miasta (obszar zaznaczony na czerwono) oraz kształtowanie się kapitałów wszystkich 11 wielkich miast Polski (obszar zaznaczony na szaro – odnotowane minimalne i maksymalne wskaźniki danego rodzaju kapitału).

Analizując wykres powinniśmy zwrócić uwagę na:

- Wielkość zakreślonego obszaru – im obszar większy, tym wyższy poziom kapitału.
- Kształt figury – im bardziej proporcjonalny, tym bardziej zrównoważony rozwój poszczególnych kapitałów. „Wyciągnięcie” figury w którąkolwiek ze stron sugeruje, że w danej dziedzinie kapitał jest bardziej rozwinięty od średniej, „cofniecie” któregoś z wierzchołków – że jego rozwój jest niedostateczny.

Wyniki badania

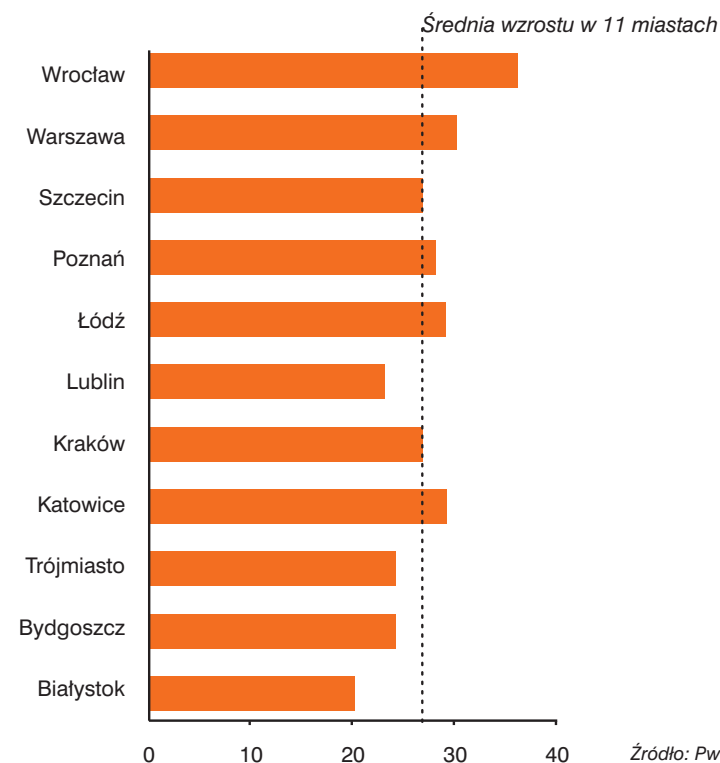
Obserwacje ogólne

Dobre pięć lat

Minione pięć lat (lata 2006-2010) okazało się bardzo korzystne dla polskich miast. Przyspieszenie rozwoju kraju po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, w połączeniu z ogromnymi szansami stworzonymi przez bezprecedensowe zwiększenie środków wydawanych na rozwój regionalny, dało wyraźne wyniki w postaci wzrostu dochodów, poziomu i jakości życia, poprawy stanu infrastruktury i sprawności działania wielu instytucji publicznych. Indeks rozwoju gospodarczego, zmierzony dla 11 polskich miast objętych badaniem (stanowiący średnią ważoną odnotowanego w latach 2005-2007 wzrostu realnego PKB na głowę mieszkańca oraz odnotowanych w latach 2006-2010 wzrostu realnych płac i poprawy sytuacji w zakresie bezrobocia), pokazuje wyraźną poprawę we wszystkich miastach – jego wartość zwiększyła się przeciętnie o 27%.

Najszybszy rozwój gospodarczy odnotowały w latach 2006-2010 Wrocław i Warszawa, a nieco wolniejszy Poznań, Kraków, Katowice i Łódź. Tempo rozwoju nieznacznie wolniejsze od przeciętnego obserwowaliśmy w Szczecinie, Trójmieście i Bydgoszczy. Nieco wolniej rozwijały się natomiast główne regionalne ośrodki metropolitalne „ściany wschodniej”, Lublin i Białystok. Działo się tak, mimo skierowania do tych regionów specjalnych, dodatkowych środków rozwojowych z funduszy Unii Europejskiej, co potwierdza fakt istnienia tam poważnych problemów strukturalnych, wciąż utrudniających napędzany przez rynek wzrost gospodarczy.

Wzrost indeksu rozwoju gospodarczego polskich miast, 2006-2010



Wyniki badania

Wzrost 7 kapitałów

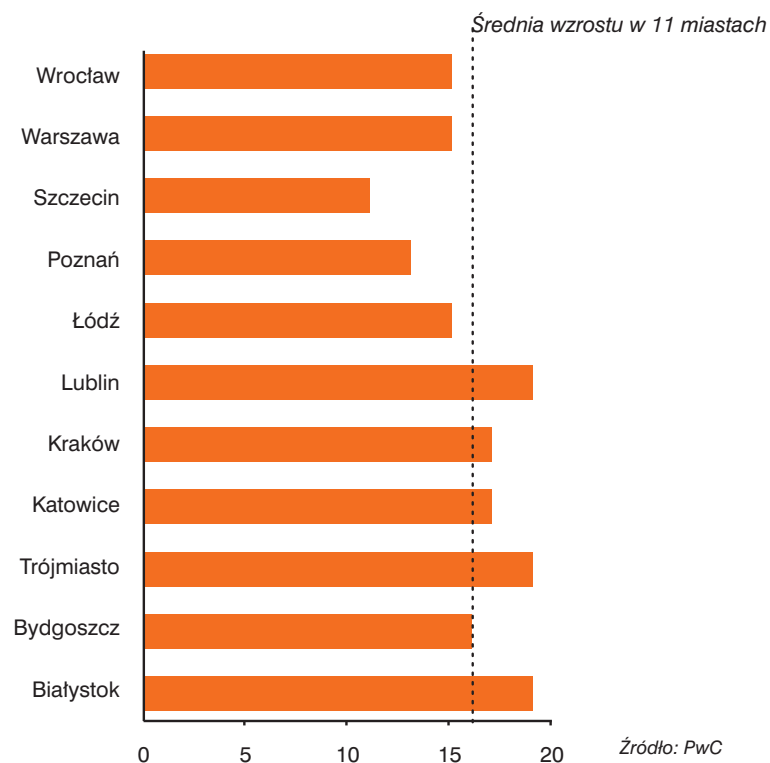
Kapitały rozwojowe wszędzie wzrosły

Polskie miasta wykorzystały dobre warunki rozwojowe w latach 2006-2010 do wyraźnego zwiększenia posiadanych przez siebie kapitałów rozwojowych. Wzrost ten oszacowaliśmy na podstawie uproszczonej metodyki (obejmującej tylko część spośród wskaźników używanych do wyliczenia poziomu poszczególnych kapitałów), przeciętnie na poziomie 16% - co oznacza, że właśnie o tyle wzrósł średnio każdy rodzaj kapitału w każdym z badanych miast.

Rozwój ten nie był jednak równomierny. Największe sukcesy polskie miasta osiągały w zakresie wzrostu Kapitału Atrakcyjności Inwestycyjnej oraz Kapitału Kultury i Wizerunku. Najwolniejszy postęp odnotowano natomiast przeciętnie w zakresie Kapitału Technicznego i Infrastrukturalnego oraz Kapitału Jakości Życia. Nie powinno to dziwić, bowiem infrastrukturę rozbudowuje się latami, a jakość życia wzrasta dopiero w konsekwencji sukcesów w innych dziedzinach.

Spośród badanych miast najszybszy przeciętny wzrost 7 kapitałów zanotowaliśmy w Lublinie, Białymstoku i Trójmieście. W dużej mierze jest to wynikiem skierowania do miast Polski wschodniej zwiększonych środków rozwojowych pochodzących głównie z funduszy Unii. Warto jednak przypomnieć, że wzrost ten nie przełożył się jeszcze na wyraźne przyspieszenie rozwoju gospodarczego miast położonych na „ścianie wschodniej”. Kapitały rosły w tempie nieco powyżej średniej w Krakowie i Katowicach, a nieco poniżej w Bydgoszczy, Łodzi, Wrocławiu i Warszawie. Wyraźnie wolniej zwiększały się natomiast kapitały rozwojowe Poznania i Szczecina. Podkreśliśmy w tym miejscu raz jeszcze, że kluczowy w ocenie przyrostu kapitałów jest punkt wyjścia – im niższy był wyjściowy poziom, tym większa przestrzeń do wzrostu badanych kapitałów.

Szacunkowy wzrost przeciętnej wartości 7 kapitałów polskich miast, 2006-2010



Wyniki badania

Porównanie wzrostu kapitałów

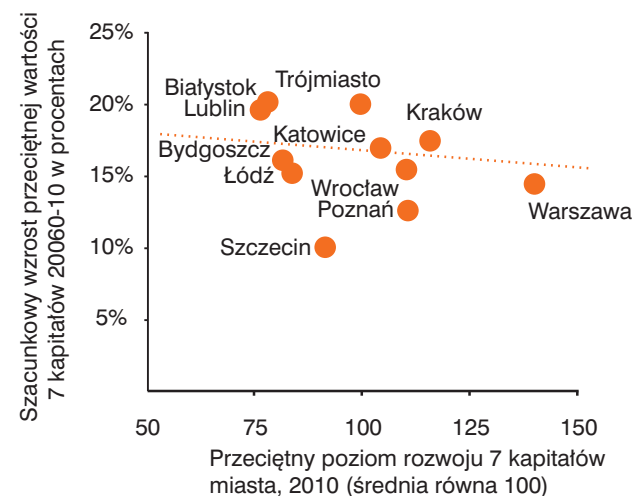
Różnice powoli się zmniejszają

Generalnie rzecz biorąc, w latach 2006-2010 dała się zauważyć korzystna tendencja przeciętnego wzrostu kapitałów tym szybszego, im niższy był ich wyjściowy poziom w danym mieście. Tendencja ta jest na razie bardzo słaba, ale może ulec wzmocnieniu w przypadku przyjęcia prawidłowej strategii rozwoju miast i właściwego wykorzystania środków rozwojowych. Należy jednak zauważyć, że w przypadku Szczecina, a w mniejszym stopniu Poznania, szacunkowy przeciętny wzrost kapitałów okazał się wyraźnie wolniejszy, niż można by oczekiwać.

Związek rozwoju gospodarczego z posiadanymi kapitałami

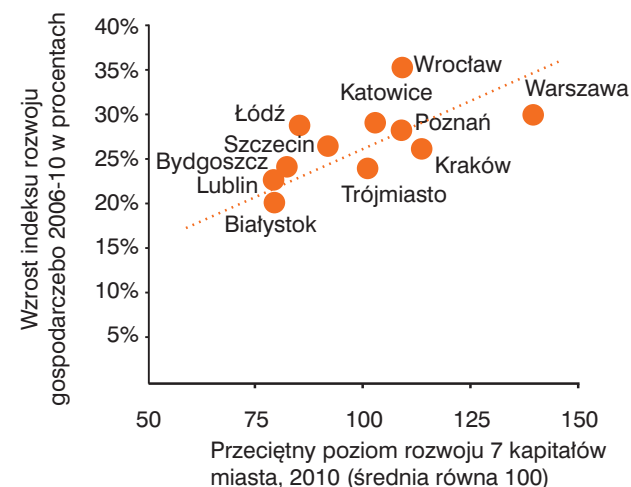
Harmonijny wzrost 7 kapitałów posiadanych przez miasta stanowi skuteczną drogę przyspieszenia ich rozwoju gospodarczego, a w ślad za tym wzrostu poziomu i jakości życia mieszkańców. Analiza danych dotyczących przeciętnego poziomu 7 kapitałów odnotowanego w 11 badanych miastach oraz zmian indeksu rozwoju gospodarczego w okresie 2006-2010 (por. powyżej) wskazuje na występujący między nimi ścisły związek, widoczny na poniższym wykresie. Mówiąc najkrócej, im lepiej rozwinięte 7 kapitałów, tym lepsze wyniki gospodarcze. Jedyne w przypadku Wrocławia odnotowane wyniki w zakresie rozwoju gospodarczego wydają się być nieco lepsze, niż można by oczekiwać biorąc pod uwagę zasoby 7 kapitałów.

Poziom i wzrost 7 kapitałów polskich miast



Źródło: PwC

Poziom 7 kapitałów i sukces gospodarczy polskich miast



Źródło: PwC

Wrocław

Najważniejsze wnioski i rekomendacje



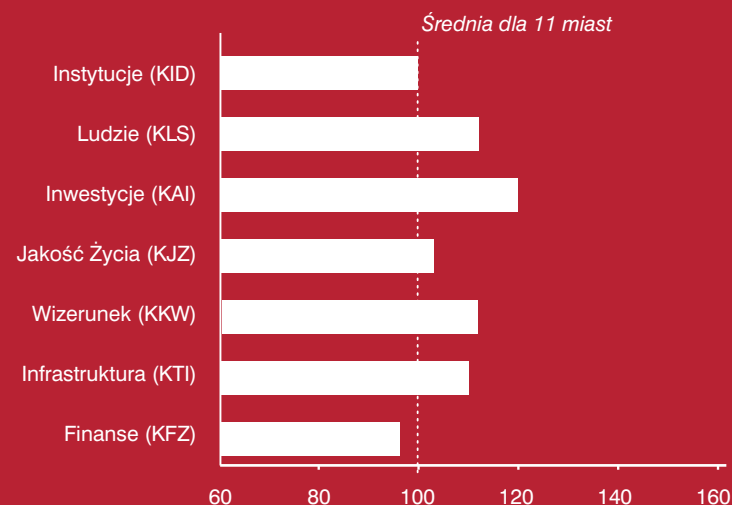
Wrocław

Najważniejsze wnioski i rekomendacje

Skarb z nad Odry musi zebrać owoce swojego sukcesu

Potencjał rozwojowy miasta jest bardzo wysoki, a w latach 2006-2010 Wrocław osiągnął najlepsze wskaźniki dynamiki rozwoju gospodarczego spośród wszystkich 11 badanych wielkich miast Polski. Należy przy tym zauważyć, że Wrocław bardzo umiejętnie wykorzystuje potencjał całego obszaru, stając się rzeczywistym centrum regionu. Biorąc pod uwagę rozstrzygnięcia w ostatnich wyborach samorządowych, należałoby się spodziewać kontynuacji realizacji założonej strategii rozwojowej oraz konsekwentnego dążenia do założonych celów.

Wrocław – łączna ocena rozwoju 7 kapitałów



Źródło: PwC

Wrocław

Najważniejsze wnioski i rekomendacje

Bez wątplenia miasto potrafiło zaplanować i skutecznie wdrożyć dobrą strategię rozwoju. Z jednej strony odnotowało w ostatnich latach największy sukces w Polsce pod względem promocji swojego wizerunku i tworzenia odpowiedniego klimatu inwestycyjnego (stając się nawet w wielu przypadkach ambasadorem Polski zagranicą), z drugiej zaś osiągnęło realny postęp w rozbudowie 7 kapitałów rozwojowych. Poza pozostającymi nieco w tyle instytucjami, we wszystkich innych dziedzinach Wrocław wysunął się wyraźnie ponad średnią, dając przykład efektywnej realizacji planów rozwojowych. Największej swojej długookresowej przewagi konkurencyjnej miasto upatruje w wysokim kapitale ludzkim i rozwoju opartym na wiedzy. W toku realizacji takiej właśnie strategii rozwojowej bardzo ważne jest to, by nie zapomnieć o konieczności starannego zebrania jej owoców w postaci wzrostu dochodów i poprawy jakości życia mieszkańców.

Najmocniejsze strony miasta:

- Sprawne zarządzanie i planowanie strategiczne
- Sukces w kreacji dobrego wizerunku miasta
- Potencjał kulturalny i społeczny
- Wysoka atrakcyjność inwestycyjna

Główne wyzwania:

- Poprawa sprawności instytucji publicznych
- Bardziej energiczne działania w dziedzinie bezpieczeństwa publicznego
- Kwestie dalszego finansowania rozwoju, umiejętne korzystanie z instrumentów niezwiązanych z zadłużeniem

Ludzie są najważniejszym i najcenniejszym zasobem, określającym szanse rozwojowe miasta. Nic nie zastąpi ludzi: ich kwalifikacji, zapału do pracy, aktywności w działalności gospodarczej i społecznej.

Ludzie

Dlaczego mierzymy Kapitał Ludzki i Społeczny?

Ludzie są najważniejszym i najcenniejszym zasobem, określającym szanse rozwojowe miasta. We współczesnym świecie można kupić niemal wszystko: wynająć firmę reklamową, która będzie promować miasto, znaleźć inwestorów, którzy wyłożą pieniądze na rozwój infrastruktury, zbudować sprawną administrację i system internetowej obsługi mieszkańców. Ale nic nie zastąpi ludzi: ich kwalifikacji, zapału do pracy, aktywności w działalności gospodarczej i społecznej. Na dłuższą metę to właśnie ludzie – a szerzej mówiąc Kapitał Ludzki i Społeczny, czyli zespół cech określających wartość posiadanych zasobów ludzkich – decydują o rozwoju ekonomicznym i o sukcesie miasta. Kapitał Ludzki jest często utożsamiany z zasobami intelektualnymi, zaś kapitał społeczny stanowi o jakości społeczeństwa obywatelskiego. O ile łatwo jest wyobrazić sobie, iż konkretne możliwości intelektualne oraz posiadane umiejętności przekładają się wprost na rozwój

gospodarczy, o tyle z kapitałem społecznym sprawa jest trochę bardziej skomplikowana. Wpływa on na rozwój gospodarczy społeczności oraz na poprawę ogólnie rozumianej jakości życia poprzez np. zmniejszenie korupcji, sprzyja długoterminowym inwestycjom i dyfuzji wiedzy, zapobiega nadużywaniu dobra wspólnego, skraca proces inwestycyjny (redukuje prawdopodobieństwo zaskarżania kolejnych decyzji władz administracyjnych), a także poprzez rozwój trzeciego sektora sprzyja społecznej kontroli działania władz. (źródło: *Diagnoza Społeczna 2009.*)

Wartość Kapitału Ludzkiego i Społecznego zależy od wielu czynników. Na część z nich możemy wpływać w niewielkim stopniu (np. na strukturę demograficzną). Nie można również zmusić ludzi do działalności gospodarczej i społecznej – choć można starać się do niej zachęcać i ułatwiać wszelkie inicjatywy w tym zakresie. Ale w niektórych dziedzinach – np. edukacji albo rynku pracy – możliwości aktywnych działań ze strony władz miejskich są całkiem spore.

Pomiar Kapitału Ludzkiego i Społecznego (KLS)

Kapitał Ludzki i Społeczny oznacza syntetyczną miarę wartości zasobów ludzkich, którymi dysponuje miasto. Za najważniejsze dla potrzeb pomyślnego rozwoju uznajemy pięć cech: demografię, wykształcenie, nastawienie mieszkańców do gospodarki rynkowej, funkcjonowanie na rynku pracy oraz aktywność społeczeństwa obywatelskiego.

KLS: sytuacja demograficzna

Sytuacja demograficzna – jedna z najbardziej podstawowych determinant Kapitału Ludzkiego i Społecznego miasta – w pierwszej kolejności określona jest przez strukturę wieku oraz przez liczbę rodzących się dzieci. Zgodnie z przyjętą metodyką, podstawowe wskaźniki użyte do pomiaru KLS w zakresie demografii to: wskaźnik obciążenia demograficznego, udział osób starszych w ludności miasta oraz liczba urodzin dzieci na 1000 mieszkańców.

Sytuacja demograficzna Wrocławia należy do jednych z najlepszych w kraju. Wskaźnik obciążenia demograficznego wynosi 0,51 (co oznacza, że na 2 osoby w wieku produkcyjnym przypada minimalnie więcej niż jedna osoba młodsza lub starsza) i jest to jeden z najniższych wskaźników odnotowywanych wśród badanych wielkich miast Polski.

Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (19,2%) plasuje się lekko powyżej średniej dla badanych miast (9,9 dzieci na 1000 mieszkańców).

Przy średnim poziomie KLS w zakresie demografii dla 11 porównywanych miast równym 100, KLS Wrocławia w tym zakresie szacujemy na poziomie
100,7.

We współczesnej gospodarce o jakości zasobów ludzkich decydują w znacznej mierze kwalifikacje.

Ludzie

KLS: wykształcenie

We współczesnej gospodarce o jakości zasobów ludzkich decydują w znacznej mierze kwalifikacje. Pomiar wymaga więc dokonania analizy przeciętnego poziomu wykształcenia mieszkańców: im lepsze wykształcenie, tym wyższa atrakcyjność miasta do inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej.

Rozwój społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy sprawia, że obecnie mówiąc o kapitale ludzkim w kontekście rozwoju gospodarczego nie sposób pominąć takich aspektów, jak znajomość technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz języków obcych i dostępu do edukacji w tym zakresie. Aby jednak uniknąć powtarzania się podobnych mierników przy poszczególnych kapitałach, aspekty te zostały uwzględnione odpowiednio przy Kapitale Atrakcyjności Inwestycyjnej oraz Kapitale Techniczno – Infrastrukturalnym.

W naszej metodyce, podstawowe wskaźniki użyte do pomiaru KLS w zakresie wykształcenia to odsetek osób z wykształceniem wyższym i średnim, liczba studentów szkół wyższych przypadających na 1000 mieszkańców, odsetek młodzieży w szkołach średnich oraz wskaźnik czytelnictwa gazet (procent ludności regularnie czytających jeden z 3 głównych dzienników ogólnokrajowych). Dwa ostatnie wskaźniki zostały wprowadzone w tegorocznej edycji badania, co może utrudniać bezpośrednie porównanie rozwoju miasta w zakresie KLS w obu wydaniach raportów.

Sytuacja Wrocławia w zakresie wykształcenia mieszkańców jest bardzo dobra na tle porównywanych 11 miast. Odsetek ludności z wyższym wykształceniem wynosi 20,3%, co jest jednym z najlepszych wyników w kraju (średnia 18,6%), podobnie dobre są wskaźniki wykształcenia średniego. Na uwagę zdecydowanie zasługuje jeden z najwyższych wskaźników czytelnictwa gazet (po Warszawie). Także pod względem liczby studentów w relacji do liczby ludności Wrocław znajduje się w czołówce.

*Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KLS Wrocławia w zakresie wykształcenia wynosi **109,4.***

Ludzie

KLS: stosunek do gospodarki rynkowej

Na perspektywy rozwoju wpływa też stosunek mieszkańców miasta do gospodarki rynkowej – tam, gdzie ludzie bardziej akceptują reguły rynku, łatwiej się też do niego dostosowują, są aktywni i odnoszą większe sukcesy gospodarcze.

Wskaźnikiem użytym do pomiaru KLS w tym zakresie jest zarejestrowany odsetek osób prowadzących działalność gospodarczą.

Sytuacja w tym zakresie jest we Wrocławiu dobra na tle badanych miast. Bardziej otwarty stosunek do gospodarki rynkowej obserwujemy jedynie w Poznaniu, Szczecinie i Warszawie. Odsetek osób prowadzących działalność gospodarczą we Wrocławiu wynosi 15,4% i należy do jednych z najwyższych w kraju. Potwierdza to powszechne przekonanie o wysokim etosie pracy i przedsiębiorczości mieszkańców miasta.

Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KLS Wrocławia w zakresie postaw prorynkowych szacujemy na poziomie 110, co jest jednym z lepszych wyników otrzymanych dla badanych miast.

KLS: rynek pracy

Sytuacja na rynku pracy, z punktu widzenia kapitału ludzkiego, to przede wszystkim dostępność pracowników o poszukiwanych przez pracodawców kwalifikacjach. W mieście o wysokim kapitale ludzkim powinniśmy obserwować niską stopę bezrobocia.

KLS w zakresie rynku pracy mierzymy analizując stopę bezrobocia – ogólną oraz wyliczoną jedynie dla młodzieży.

Sytuację na rynku pracy Wrocławia można uznać za korzystną na tle pozostałych miast, ze stopą bezrobocia na poziomie 4,2%, czyli utrzymującą się poniżej średniej (5,1%).

*Ogólna ocena KLS w zakresie rynku pracy wygląda bardzo korzystnie. Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KLS we Wrocławiu wyliczamy na poziomie **114,9**.*

Ludzie

KLS: aktywność społeczeństwa obywatelskiego

Wysoka aktywność społeczeństwa obywatelskiego oznacza, że w mieście istnieje duży kapitał społeczny – ludzie są gotowi do działań we wspólnym interesie.

KLS w zakresie aktywności społeczeństwa obywatelskiego mierzymy poprzez analizę źródeł internetowych oraz średnią frekwencję wyborczą (wybory parlamentarne 2007, wybory prezydenckie i samorządowe 2010).

Aktywność społeczeństwa obywatelskiego jest we Wrocławiu umiarkowana. Nieco powyżej średniej lokuje się zarówno obserwowana w internecie aktywność organizacji pozarządowych, jak i przeciętna frekwencja w wyborach (55,55% wobec 56% średniej dla miast).

*Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KLS we Wrocławiu w tym zakresie wyliczamy na poziomie **100,2**.*

Ludzie

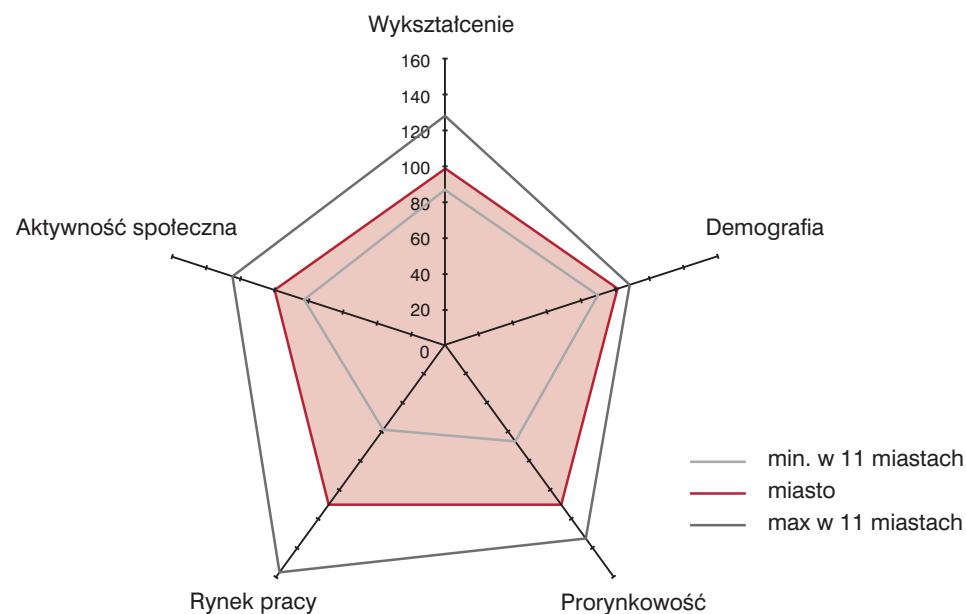
Podsumowanie

Kapitał Ludzki i Społeczny Wrocławia

Na tle innych wielkich miast Polski, KLS Wrocławia należy uznać za dobrze rozwinięty. Miasto wyróżnia się pod względem prorynkowego nastawienia i dobrej sytuacji na rynku pracy, co w połączeniu z relatywnie dobrą sytuacją demograficzną i wysokim odsetkiem osób z wyższym wykształceniem oraz studentów tworzy szereg możliwości rozwojowych. Aktywność społeczna mieszkańców plasuje się lekko powyżej średniej dla 11 badanych miast.

Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, łączny Kapitał Ludzki i Społeczny Wrocławia szacujemy na 107,0.

Ludzie – Wrocław



Jakość Życia

Dlaczego mierzymy Kapitał Jakości Życia?

Miasto, które chce odnieść długookresowy sukces gospodarczy, musi umieć stworzyć swoim mieszkańcom dobre warunki życia. Wysoka jakość życia w mieście powoduje, że ludzie chętnie decydują się w nim mieszkać i pracować, poszukiwani specjaliści odrzucają oferty przeniesienia się do innych ośrodków krajowych lub zagranicznych, a inwestorzy chętniej podejmują decyzję o ulokowaniu swojej działalności. Wysoka jakość życia oznacza również dumę i zadowolenie ze swojego miasta, podczas gdy niska jakość życia rodzi rozczarowanie i frustrację.

Na ocenę jakości życia w mieście składa się wiele czynników. Ważną rolę odgrywa stan środowiska naturalnego, istotna jest także dostępność wysokiej jakości usług medycznych i edukacyjnych, na które mogą liczyć mieszkańcy. Ogromne znaczenie ma poczucie bezpieczeństwa – w mieście, w którym go brakuje, nawet najwspanialsze centra rozrywkowe i najlepsze usługi nie są w stanie spowodować, by mieszkańcy i goście czuli się naprawdę dobrze.

Pomiar Kapitału Jakości Życia (KJZ)

Kapitał Jakości Życia w znacznej mierze determinuje ocenę, w jakim stopniu miasto stanowi dobre miejsce do życia i pracy. Jest to najbardziej dyskusyjny (obok Kapitału Kultury i Wizerunku) spośród wszystkich kapitałów i najtrudniejszy do przedstawienia w postaci jednego wskaźnika.

Na polskim rynku istnieje szereg rankingów odnoszących się do tego aspektu funkcjonowania metropolii, które przyjmują jako mierniki czynniki takie jak np. liczba

impres kulturalnych czy hoteli o określonym standardzie, które w naszych raportach wchodzi w skład Kapitału Kultury i Wizerunku lub Kapitału Atrakcyjności Inwestycyjnej.

Uznając jednak wagę opieki zdrowotnej i poczucia bezpieczeństwa dla ogólnego poczucia jakości życia, zdecydowaliśmy się pozostać przy przyjętym cztery lata temu podziale, zgodnym z globalną metodyką PwC. Pozwoli to także zachować porównywalność z poprzednim wydaniem „Raportów na temat wielkich miast Polski”.

Przy pomiarze KJZ bierzemy zatem pod uwagę cztery aspekty jakości życia: stan środowiska naturalnego, poziom usług medycznych, poziom usług edukacyjnych i poczucie bezpieczeństwa.

Miasta o dobrym stanie środowiska naturalnego dają swoim mieszkańcom daleko większe poczucie komfortu i zadowolenia z życia.

Jakość Życia

KJZ: stan środowiska naturalnego

Miasta o dobrym stanie środowiska naturalnego dają swoim mieszkańcom daleko większe poczucie komfortu i zadowolenia z życia. Trzeba jednak pamiętać, że w dziedzinie ekologii – jak w wielu innych – obiegowe sądy są często trudne do zwalczenia, a spektakularne porażki lub sukcesy (np. pojawienie się niewidzianych od lat gatunków ptaków lub ryb) robią często większe wrażenie od rzeczywistych pomiarów stopnia zanieczyszczenia środowiska.

Wybrane wskaźniki, których używamy do pomiaru KJZ w zakresie stanu środowiska naturalnego, to: pomiar zanieczyszczenia powietrza (indeks emisji różnego typu zanieczyszczeń gazowych i pyłowych), liczba samochodów przypadających na km² powierzchni miasta, wskaźnik nakładów na ochronę środowiska oraz procent oczyszczanych ścieków.

Pod względem stanu środowiska naturalnego sytuacja Wrocławia jest relatywnie dobra. Wrocław oczyszcza co prawda 100% ścieków, z drugiej jednak strony, jeden z wyższych w Polsce wskaźników zagęszczenia ruchu samochodów prowadzi do znacznej emisji spalin (1272 samochody na km², wobec 1199 średnio w 11 miastach) i zanieczyszczenia powietrza.

*Przy średnim poziomie KJZ w zakresie stanu środowiska naturalnego dla 11 miast równym 100, KJZ we Wrocławiu w tym zakresie szacujemy na poziomie **103,2**.*

KJZ: jakość opieki zdrowotnej

Dostępność odpowiedniej jakości usług medycznych jest jednym z czynników, które w dużym stopniu rzutują na ocenę warunków życia w mieście. Przy generalnych problemach, które mają w tym zakresie wszystkie miasta Polski, sytuacja poszczególnych metropolii jest bardzo zróżnicowana.

Podstawowe wskaźniki, które wybraliśmy do pomiaru KJZ w zakresie usług medycznych to liczba lekarzy przypadająca na 1000 mieszkańców, wskaźnik śmiertelności niemowląt, liczba punktów zdobytych w rankingu przez placówki służby zdrowia na terenie miasta (ranking szpitali Centrum Monitorowania Jakości w Ochronie Zdrowia i ‘Rzeczpospolitej’) oraz przeciętny czas oczekiwania na wizytę u wybranego specjalisty. Dwa ostatnie wskaźniki nie występowały w poprzedniej edycji badania.

Dostępność odpowiedniej jakości usług medycznych we Wrocławiu utrzymuje się powyżej średniej dla 11 miast. Poziom śmiertelności niemowląt – uważany za najbardziej syntetyczny miernik zdrowotności ludności i funkcjonowania służby zdrowia – kształtuje się we Wrocławiu na stosunkowo niskim poziomie i wynosi 5,1 zgonów na 1000 urodzeń żywych (przeciętnie w 11 miastach wskaźnik ten wynosi 6,0). W rankingu placówek służby zdrowia, wśród badanych miast, Wrocław ustępuje jedynie Katowicom, a czas oczekiwania na wizytę u specjalisty nie odbiega znacząco od średniej krajowej. Poniżej przeciętnego poziomu plasuje się jednak liczba lekarzy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

*Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KJZ we Wrocławiu w zakresie opieki zdrowotnej wynosi **105,3**.*

Jakość Życia

KJZ: jakość edukacji

Jakość usług edukacyjnych jest często jednym z pierwszych pytań padających przy porównaniu ogólnej jakości życia w mieście. Z jednej strony dobre szkoły, do których można posłać dzieci i wysoko notowane wyższe uczelnie przyciągają nowych mieszkańców i ułatwiają decyzję o osiedleniu się – czasowym, lub na stałe (wpływa to na dostępność wysoko wykwalifikowanych pracowników). Z drugiej strony, dobra edukacja pozwala na szybszy awans cywilizacyjny i gospodarczy miasta, wpływając na sądy o perspektywach jego rozwoju. Aktywna polityka innowacyjna i edukacyjna to jeden z głównych priorytetów działań na rzecz zrównoważonego rozwoju miast wskazywany przez dokument UE zwany „Kartą Lipską”. Zgodnie z jego treścią, miasta są podstawowymi ośrodkami tworzenia i przekazywania wiedzy, a zrównoważony rozwój metropolii powinien uwzględniać dbałość o stałe podnoszenie poziomu edukacji. Wskaźnikami, których używamy do pomiaru KJZ są: punkty zdobyte przez najważniejsze uczelnie miasta w rankingu wyższych uczelni (ranking ‘Perspektyw’), wskaźnik zdawalności

matur w roku 2009, wyniki uzyskane na egzaminach 6. klas i gimnazjalnych w roku 2008, będące nowym wskaźnikiem w tej edycji badania.

Pod względem jakości usług edukacyjnych sytuacja Wrocławia jest bardzo dobra. Miasto zajmuje trzecie miejsce (za Warszawą i Krakowem) w rankingu wyższych uczelni, a zdawalność matur na poziomie 86,9% jest najwyższa w kraju. Jakość edukacji na szczeblu podstawowym i gimnazjalnym również przewyższa średnią odnotowaną dla badanych miast.

Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KJZ we Wrocławiu w zakresie jakości edukacji kształtuje się na poziomie 109,4. Liczne, ulokowane we Wrocławiu Centra Usług Wspólnych świadczą o dostępności wysoko wykwalifikowanych pracowników.

KJZ: poczucie bezpieczeństwa

Poczucie bezpieczeństwa ma wiele wymiarów: ważne jest zarówno fizyczne bezpieczeństwo mieszkańców (skala przestępczości i bezpieczeństwo ruchu drogowego), ochrona przed klęskami żywiołowymi i nieszczęśliwymi wypadkami, a także poczucie bezpieczeństwa w zakresie zdrowia i możliwości znalezienia pracy.

W pomiarze KJZ w zakresie poczucia bezpieczeństwa ograniczyliśmy się do sfery bezpieczeństwa fizycznego i użyliśmy jako wskaźników: liczby odnotowanych przestępstw oraz liczby kolizji i wypadków drogowych (oba wskaźniki w odniesieniu do liczby mieszkańców).

Pod względem poczucia bezpieczeństwa Wrocław nie odbiega znacząco od średniej dla 11 miast. Liczba kolizji i wypadków drogowych należy do jednych z niższych (zdecydowanie poniżej średniej dla miast), podczas gdy liczba samochodów na km² plasuje się powyżej średniej. Dane wskazują na stosunkowo wysoką liczbę przestępstw odnotowanych w mieście w okresie styczeń-czerwiec 2009, należy jednak pamiętać, iż może wynikać to z tendencji do zgłaszania nawet najmniejszych wykroczeń.

Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KJZ we Wrocławiu w zakresie bezpieczeństwa kształtuje się na poziomie 99,6. Warto przy tym zauważyć, iż z 7 największych miast Polski, powyżej średniej znalazła się jedynie Warszawa oraz dodatkowo mniejsze miasta takie jak Białystok, Lublin i Bydgoszcz, w których poczucie bezpieczeństwa jest tradycyjnie większe.

Jakość Życia

Podsumowanie

Kapitał Jakości Życia Wrocławia

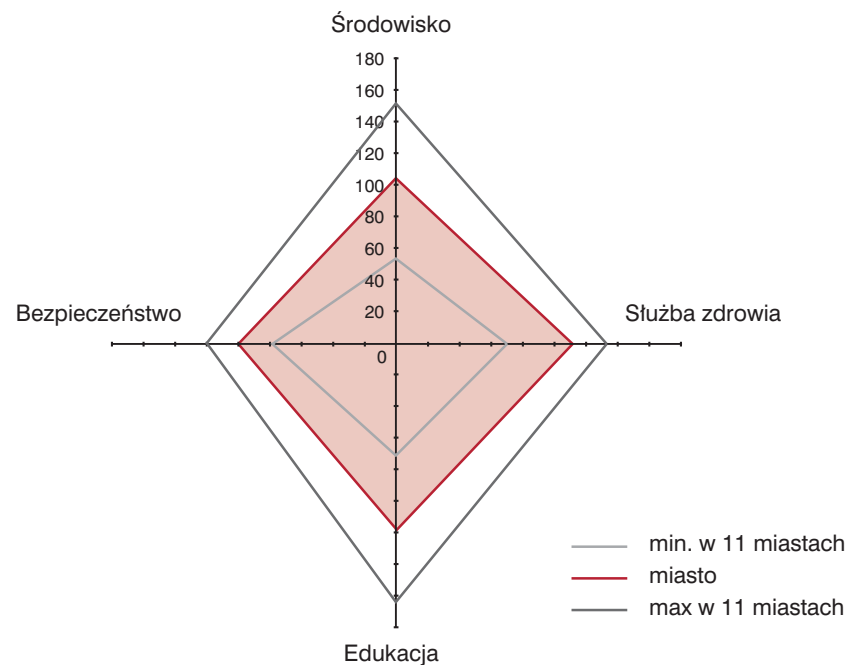
Łączna ocena Kapitału Jakości Życia we Wrocławiu jest zdecydowanie pozytywna. Pod względem jakości kształcenia miasto zajmuje wysoką pozycję na mapie ośrodków edukacyjnych, dobrze radzi sobie w zakresie zapewnienia jakości opieki zdrowotnej oraz w obszarze środowiska naturalnego, nieco gorzej w zakresie bezpieczeństwa.

Na uwagę zasługuje bardzo równomierne rozwinięcie czterech analizowanych obszarów, w tym trzech na poziomie wybiegającym ponad średnią dla 11 badanych ośrodków, a czwartym bardzo zbliżonym do średniej.

Obecnie najwięcej uwagi wydaje się wymagać obszar bezpieczeństwa (również w odniesieniu do pozostałych, dużych miast analizowanych w naszym badaniu), przy jednoczesnym dalszym rozwijaniu pozostałych obszarów.

Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, Kapitał Jakości Życia we Wrocławiu wynosi 104, 4

Jakość Życia – Wrocław



Wizerunek

Dlaczego mierzymy Kapitał Kultury i Wizerunku?

We współczesnym świecie i współczesnej gospodarce, decyzje o kupnie towarów i usług podejmujemy nie tylko na podstawie ich rzeczywistych walorów, ale na podstawie naszych wyobrażeń o produkcie. Ważne jest to, co kojarzy nam się z daną marką: jej prestiż, jakość i zaufanie, które w nas budzi. Z miastami jest podobnie. Obok tego, co miasto oferuje mieszkańcom i firmom, niesłychanie istotne jest to, z czym miasto się nam kojarzy, czyli jego wizerunek. Miasto o wizerunku miejsca dynamicznego, przyjaznego, interesującego, dobrego do życia, przyciągnie zarówno turystów, jak inwestorów.

Wizerunek miasta zależy od wielu czynników. Od poprzedniej edycji „Raportów na temat wielkich miast Polski” zanotowaliśmy ogromną, bardzo pozytywną zmianę w odniesieniu do Kapitału Kultury i Wizerunku na poziomie strategicznym i jakościowym. W większości miast wizerunek przestał być dziełem przypadku i w coraz większym stopniu

jest efektem mniej lub bardziej konsekwentnie realizowanej strategii promocji. W przypadku miast, które spójne działania promocyjne rozpoczęły jako pierwsze, pozytywne efekty widać już bardzo wyraźnie na mapie Polski i Europy. W przypadku innych na pożądaną zmianę wizerunku wśród mieszkańców, inwestorów i turystów trzeba będzie jeszcze poczekać, gdyż z natury rzeczy jest to proces długofalowy. Przekazując Państwu nasz raport, zdecydowaliśmy się zrezygnować ze szczegółowego badania jakości, skuteczności i spójności działań prowadzonych w obszarze budowy wizerunku przez poszczególne miasta, gdyż jest to proces w znacznej mierze poddawany subiektywnym ocenom. Na potrzeby tej publikacji poprzestaniemy na wskaźnikach w pełni obiektywnych i mierzalnych.

W chwili kiedy przygotowujemy najnowsze wydanie „Raportów na temat wielkich miast Polski”, część z badanych przez PwC ośrodków stoi przed wyjątkowymi możliwościami kształtowania swojego wizerunku w Europie, a zarazem przed ogromnym sprawdzianem.

Przed nami w pierwszej kolejności polska prezydencja w Unii Europejskiej, a w dalszej – Euro 2012. W chwili, gdy przygotowujemy obecną edycję raportów wiadomo już także, iż 5 polskich miast zakwalifikowało się do dalszej walki o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016. Dla Gdańska, Katowic, Lublina, Warszawy oraz Wrocławia oznacza to szczególnie intensywne działania w zakresie Kapitału Kultury i Wizerunku. Mamy jednak nadzieję, że ważny okaże się już sam udział w eliminacjach – ma szansę sprawić, iż debata na temat znaczenia promocji miast poprzez kulturę w kandydujących ośrodkach, zaowocuje szeregiem nowych inicjatyw i spójnym podejściem do rozwoju tego obszaru.

Mówiąc o Kapitale Kultury i Wizerunku, trzeba także odnotować, iż coraz częściej obok strategii rozwoju i promocji miasta, w polskich ośrodkach pojawia się także strategia zrównoważonego rozwoju. Ma ona kluczowe znaczenie dla rozwoju miasta, jego wizerunku i poziomu jakości życia, jaką będzie mogło zaoferować w dłuższej perspektywie. Polskie ośrodki coraz bardziej kompleksowo

i długoterminowo podchodzą do zagadnień zrównoważonego rozwoju, a dotyczy to zarówno większych miast, jak i małych gmin. Zadania z zakresu wdrażania zasad i strategii zrównoważonego rozwoju coraz częściej znajdują także odzwierciedlenie w zakresach obowiązków i zadaniach poszczególnych wydziałów bądź biur w urzędach miejskich.

Polskie miasta – oprócz wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju – pozostają także aktywne na arenie międzynarodowej: 10 miast podpisało porozumienie burmistrzów, w ramach którego deklarują ograniczenie emisji CO², a 12 ośrodków (wszystkie miasta objęte analizą oraz Rzeszów) należy do sieci EuroCity, skupiającej największe europejskie miasta skoncentrowane na wyzwaniach, przed którymi stoi Unia Europejska, w tym zmianach klimatycznych i wykluczeniu społecznym.

Kapitał Kultury i Wizerunku jest miarą tego, w jaki sposób miasto jest postrzegane – zarówno przez mieszkańców, jak i przez osoby z zewnątrz.

Wizerunek

Pomiar Kapitału Kultury i Wizerunku (KKW)

Kapitał Kultury i Wizerunku jest miarą tego, w jaki sposób miasto jest postrzegane – zarówno przez mieszkańców, jak i przez osoby z zewnątrz. Należy do tych kapitałów, które budzą najżywsze debaty i emocje, a jednocześnie możliwość doboru potencjalnych mierników jest w tym przypadku szczególnie rozbudowana. Co ważne, szeroki wybór dostępnych mierników nie zawsze idzie w parze z możliwością precyzyjnego pomiaru uzyskiwanych wartości, co stwarza dodatkową trudność badawczą. Zachowując metodę przyjętą cztery lata temu, przy pomiarze KKiW bierzemy pod uwagę trzy cechy: generalne opinie o mieście, kulturę wysoką oraz kulturę życia codziennego.

KKW: generalny wizerunek miasta

Generalny wizerunek dotyczy zarówno ogólnej rozpoznawalności i powszechnie uznanej atrakcyjności miasta, jak postrzegania tradycyjnych walorów jego mieszkańców (np. tradycji solidności i pracowitości).

Zgodnie z naszą metodyką, podstawowe wskaźniki wykorzystane do pomiaru KKW w zakresie generalnego wizerunku to: liczba „dobrych skojarzeń” związanych z miastem dostępna w internecie (np. liczba stron WWW z nazwą miasta i użytym słowem „kultura”), liczba odwiedzających miasto turystów, liczba znaków przy opisie miasta w typowym przewodniku po Polsce lub opinii turystów w przewodniku internetowym, obserwowana skala przedsiębiorczości (nowy wskaźnik w tej edycji badania).

W zakresie ogólnego wizerunku sytuacja Wrocławia wygląda dobrze. Wrocław jest stosunkowo dobrze widoczny w internecie, zaznacza swoją obecność w przewodnikach turystycznych i przyciąga dość dużo turystów polskich i zagranicznych. Wyraźnie wyróżnia się pod względem przedsiębiorczości (wysoki odsetek osób prowadzących działalność gospodarczą), co umacnia wizerunek Wrocławia jako miasta dynamicznego i przyjaznego biznesowi.

*Przy średnim poziomie KKW w zakresie ogólnego wizerunku dla 11 miast równym 100, KKW we Wrocławiu szacujemy na poziomie **110,3**.*

Wizerunek

KKW: kultura wysoka

Na wizerunek miasta w znacznej mierze składa się jego aktywność w zakresie kultury wysokiej. Choć z usług kultury wysokiej korzysta zazwyczaj stosunkowo niewielki odsetek mieszkańców i gości, to właśnie znaczące wydarzenia kulturalne najłatwiej przebijają się do opiniotwórczych mediów i kształtują obraz miasta jako miejsca interesującego, atrakcyjnego i pociągającego.

Podstawowe wskaźniki, które wybraliśmy do pomiaru KKW w zakresie kultury wysokiej, to: budżet miasta na kulturę, liczba koncertów, festiwali filmowych, teatralnych i muzyki poważnej, a także liczba uczestników największych koncertów (wszystkie wskaźniki odniesione do liczby mieszkańców).

Budżet Wrocławia przeznaczony na kulturę (w przeliczeniu na jednego mieszkańca) należy do najwyższych w kraju, co daje miastu znaczne możliwości organizacji wielu imprez kulturalnych. Nie dziwi więc, iż liczba koncertów jest we Wrocławiu zdecydowanie wyższa od średniej otrzymanej dla 11 badanych miast. Po sukcesie imprez takich jak Wratislavia Cantans, Era Nowe Horyzonty, Przegląd Piosenki Aktorskiej, Jazz nad Odrą czy Międzynarodowy festiwal Dialog Wrocław, ambicją miasta powinno być dalsze rozwijanie potencjału kulturalnego.

Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KKW we Wrocławiu w zakresie kultury wysokiej wynosi
123,8.

KKW: kultura życia codziennego

Większość mieszkańców i gości miasta wyrabia sobie ogólne zdanie na jego temat na podstawie kultury życia codziennego: oferowanego wyboru restauracji, hoteli, liczby kin, możliwości relaksu w parkach lub udziału w popularnych imprezach masowych.

Wskaźnikami, których używamy do pomiaru KKW w tym zakresie są: liczba miejsc dostępnych w kinach, liczba restauracji, liczba miejsc na stadionach sportowych (wraz ze znajdującymi się w budowie, w tym obiektami na Euro 2012) oraz powierzchnia terenów zielonych w granicach administracyjnych miasta (wszystko w przeliczeniu na liczbę mieszkańców).

Duża liczba kin i restauracji oraz znaczna powierzchnia terenów zielonych czynią z Wrocławia przyjemne miejsce do życia, choć otrzymane wskaźniki kultury życia codziennego sytuują się w okolicach średniej dla badanych miast. Miasto dysponuje mniejszą powierzchnią terenów zielonych w porównaniu z innymi ośrodkami (pozycja miast w tym względzie zmieniła się zdecydowanie po rozszerzeniu analizy na 11 miast i dodaniu mniejszych ośrodków, dysponujących większą powierzchnią terenów zielonych). Dodatkowo obecna liczba miejsc na stadionach sportowych sprawia, iż w ogólnej ocenie atrakcyjności oferty kultury codziennej, miasto plasuje się tylko lekko powyżej średniej (to zmieni się, gdy powstanie stadion na Maślicach).

Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KKW we Wrocławiu osiąga w zakresie kultury życia codziennego poziom równy
100,8.

Wizerunek

Podsumowanie

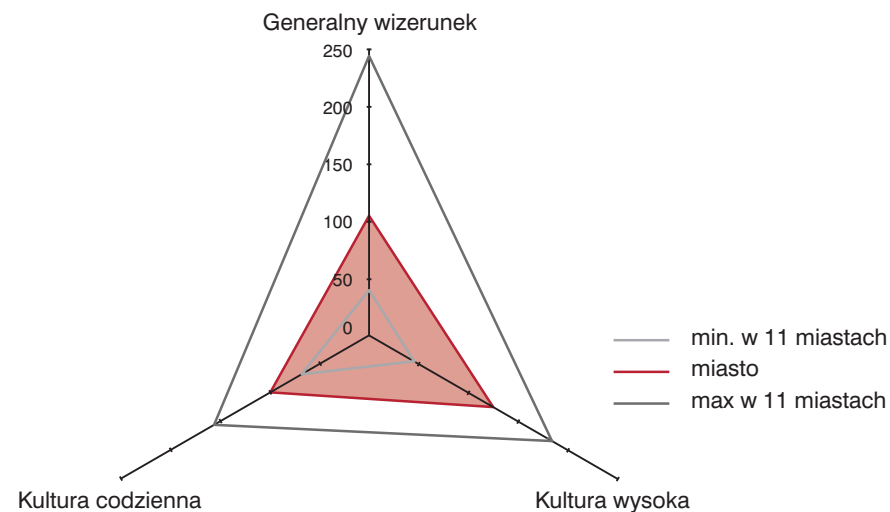
Kapitał Kultury i Wizerunku Wrocławia

Miasto wciąż dysponuje znacznymi możliwościami intensywnego rozwoju Kapitału Kultury i Wizerunku. Działania w tym obszarze wymagają stałego nakładu pracy i środków, aby pożądaný efekt mógł być utrwalony, szczególnie kiedy analogiczne działania podejmują inne ośrodki. Mocną stroną miasta jest przede wszystkim silnie zakorzeniona tradycja przedsiębiorczości oraz dobrze rozwinięta działalność w zakresie kultury wysokiej, co dość skutecznie przyciąga do Wrocławia turystów i przedstawicieli biznesu.

Potencjał tkwiący we Wrocławiu pozwala jednak na zaoferowanie mieszkańcom i gościom jeszcze więcej. Konsekwentna realizacja działań w obszarze kultury życia codziennego może mieć duże znaczenie w ogólnej ocenie w zakresie omawianego Kapitału. Miasto powinno śmiało podnosić poprzeczkę i rozwijać potencjał Kapitału Kultury i Wizerunku Wrocławia już nie tylko w skali polskiej, ale i międzynarodowej.

Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, Kapitał Kultury i Wizerunku Wrocławia wynosi 111,6.

Wizerunek – Wrocław



Instytucje

Dlaczego mierzymy Kapitał Instytucjonalno-Demokratyczny?

Kapitał Instytucjonalno-Demokratyczny określa funkcjonowanie instytucji zarządzających miastem: władz miejskich, administracji publicznej, służb porządkowych. Jest on również odbiciem aktywności obywatelskiej mieszkańców oraz sprawności funkcjonowania mechanizmów demokratycznych i komunikacji między władzami i społeczeństwem.

W miastach, które dysponują wysokim Kapitałem Instytucjonalno-Demokratycznym, łatwiej jest wypracować i realizować spójną strategię rozwoju. Poddane demokratycznej kontroli władze wywiązują się lepiej ze swoich obowiązków, posiadają silniejszy mandat społeczny do zarządzania miastem, a aktywność mieszkańców wspomaga je w realizacji wspólnie ustalonych celów. W takiej sytuacji łatwiej o sukces w zakresie rozwoju gospodarczego i społecznego.

Pomiar Kapitału Instytucjonalno-Demokratycznego (KID)

Na Kapitał Instytucjonalno-Demokratyczny miasta składa się zarówno jakość działania władz miasta, jak też aktywność jego mieszkańców oraz dobra komunikacja na linii władze – mieszkańcy.

Pomiaru rozwoju KID dokonujemy w trzech płaszczyznach: oceny sprawności funkcjonowania instytucji miejskich (władz i administracji publicznej), ich wysiłków na rzecz wywiązania się z jednej z najważniejszych funkcji – zapewnienia mieszkańcom bezpieczeństwa oraz aktywności instytucji pozarządowych.

Instytucje

KID: sprawność administracji

Ocena sprawności funkcjonowania władz i administracji ma dwojakie znaczenie. Z jednej strony, w grę wchodzi rzeczywiste oceny, bazujące na doświadczeniach mieszkańców miasta i odwiedzających je gości. Z drugiej strony, na opinie te znaczący wpływ ma sposób komunikowania się władz ze społeczeństwem: włączenie mieszkańców do procesu tworzenia strategii rozwoju oraz odpowiednie wyjaśnianie problemów i celów prowadzonych działań. Konstruktyny dialog z mieszkańcami pozwala usprawnić nie tylko proces tworzenia strategii, ale także jej późniejszej realizacji, gdyż opracowany w ten sposób dokument lepiej uwzględnia faktyczne problemy, z którymi borykają się mieszkańcy oraz wskazuje sposoby ich rozwiązywania.

Podstawowymi wskaźnikami wykorzystywanymi do pomiaru KID w zakresie sprawności instytucji miejskich są: wydatki na administrację (w relacji do liczby ludności) oraz wskaźniki skuteczności działania i dostępności urzędów (czas oczekiwania na wpis do rejestru działalności gospodarczej, dostosowane do potrzeb mieszkańców godziny otwarcia urzędów, możliwość załatwienia spraw przez internet – jako nowy wskaźnik w tej edycji badania), procent głosów oddanych na urzędującego prezydenta w wyborach samorządowych 2010 (nowy wskaźnik w tej edycji badania).

Wydatki na administrację publiczną na mieszkańca miasta należą do relatywnie wysokich, co jednak przekłada się na umiarkowaną sprawność instytucji miejskich. Dostępność urzędów szacowana jest na poziomie nieco poniżej średniej dla analizowanych miast, ale już poziom rozwoju e-administracji, a tym samym możliwość załatwienia spraw przez internet, jest we Wrocławiu jedna z wyższych w Polsce. W mieście o wysokim odsetku osób prowadzących działalność gospodarczą, czas oczekiwania na wpis do rejestru działalności gospodarczej jest zdecydowanie dłuższy niż w wielu pozostałych metropoliach. Bardzo wysoki procent głosów oddanych na urzędującego prezydenta w wyborach samorządowych 2010 sugeruje, że mieszkańcy dobrze oceniają sprawność działania instytucji miejskich.

Przy średnim poziomie KID w zakresie sprawności administracji dla 11 miast równym 100, KID Wrocławia szacujemy na poziomie
107,0.

Instytucje

KID: nakłady na bezpieczeństwo publiczne

Ocena instytucji miejskich opiera się w dużym stopniu na ich działaniach w newralgicznym obszarze bezpieczeństwa: skali wydatków na służby odpowiedzialne za porządek i bezpieczeństwo, współpracy z mieszkańcami, umiejętności zdobycia zaufania mieszkańców do służb porządkowych. Warto zauważyć, że pozytywna ocena działań władz w tym zakresie nie musi być tożsama z wysokim poczuciem bezpieczeństwa (uwzględnionym w Kapitale Jakości Życia) – są miasta o wysokiej przestępczości, gdzie władze dokonują dużego wysiłku i miasta, gdzie mimo mniejszych nakładów na bezpieczeństwo przestępczość jest niewielka.

W pomiarze KID w zakresie bezpieczeństwa jako wskaźników użyliśmy: wydatków miasta na bezpieczeństwo, liczby policjantów i strażników miejskich (wszystko w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) oraz odsetka wykrywalności sprawców przestępstw.

Nakłady Wrocławia na bezpieczeństwo nie należą do wysokich na tle pozostałych 10 ośrodków. Miasto sytuuje się też lekko poniżej średniej dla analizowanych miast zarówno pod względem liczby policjantów i strażników miejskich, jak i wykrywalności przestępstw.

*Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KID we Wrocławiu w zakresie nakładów na bezpieczeństwo kształtuje się na poziomie **93,3**.*

KID: aktywność instytucji pozarządowych

Wysoka aktywność instytucji pozarządowych służy lepszemu funkcjonowaniu mechanizmów demokratycznych, wzmocnieniu obywatelskiej kontroli działania władz, wytworzeniu stosunków partnerstwa pomiędzy mieszkańcami miasta a władzami oraz większej skali współdziałania mieszkańców przy wypracowaniu i wdrażaniu strategii rozwoju miasta.

KID w zakresie aktywności instytucji pozarządowych mierzymy poprzez analizę źródeł internetowych oraz pomiar liczby zarejestrowanych w mieście organizacji pozarządowych.

W zakresie aktywności instytucji pozarządowych Wrocław plasuje się na poziomie średniej dla 11 badanych ośrodków. Na 1000 mieszkańców przypada 5 organizacji, podczas gdy przeciętna w pozostałych wielkich miastach Polski wynosi niecałe 5. Aktywność prowadzona przez wrocławskich działaczy w sieci przebiega również na poziomie przeciętnej dla analizowanych metropolii.

*Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, aktywność instytucji pozarządowych we Wrocławiu wynosi **100,4**.*

Instytucje

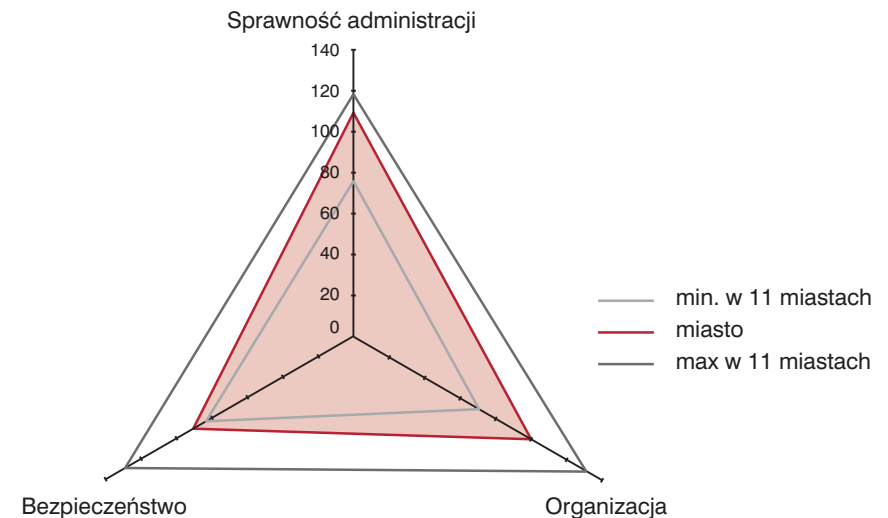
Podsumowanie

Kapitał Instytucjonalno-Demokratyczny Wrocławia

Dla dalszego, dynamicznego rozwoju Wrocławia potrzeba kontynuowania nakładów na rzecz zwiększania bezpieczeństwa publicznego oraz sprawności urzędów. Sojusznikiem w rozwoju Kapitału Demokratycznego w mieście są organizacje samorządowe, które mogą przyczynić się do dalszego budowania postaw obywatelskich i zaangażowania społecznego.

Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, Kapitał Instytucjonalno-Demokratyczny Wrocławia wynosi 100,2.

Instytucje – Wrocław



Infrastruktura

Dlaczego mierzymy Kapitał Techniczny i Infrastrukturalny?

Szeroko rozumiana infrastruktura, którą dysponuje miasto – sprawny transport, zasoby mieszkaniowe, infrastruktura usługowa oraz niezbędne we współczesnym świecie do życia i prowadzenia działalności media (zarówno tradycyjne, jak energia czy woda, jak nowoczesne, jak internet) stanowi niezbędny warunek sprawnego funkcjonowania metropolii. Korzyści z dobrze rozwiniętego Kapitału Infrastrukturalnego i Technicznego bezpośrednio wpływają na parametry osiągnięte w ramach pozostałych kapitałów, szczególnie dotyczy to Kapitału Jakości Życia, Ludzkiego i Społecznego oraz Atrakcyjności Inwestycyjnej. Bez dostatecznego rozwoju w zakresie Kapitału Infrastrukturalnego i Technicznego, postęp w pozostałych obszarach będzie znacznie wolniejszy niż w przypadku miast z w pełni rozwiniętym potencjałem infrastrukturalnym.

Z tych przyczyn Kapitał Techniczny i Infrastrukturalny uznaliśmy za jeden z tych, które wymagają szczególnej uwagi. Bez sprawnej infrastruktury wzrasta uciążliwość życia mieszkańców, gwałtownie pogarsza się wizerunek miasta oraz spada jego atrakcyjność jako miejsca lokalizowania inwestycji.

W tym miejscu warto zauważyć, że infrastruktura to nie tylko system komunikacyjny, budowle, sprzęt i instalacje – to również sprawność organizacyjna firm i spółek komunalnych, pozwalająca na pełne wykorzystanie posiadanych zasobów infrastrukturalnych. Faktyczny poziom Kapitału Technicznego i Infrastrukturalnego zależy również często od tego, na ile sprawnie funkcjonują rynki usług, mediów oraz rynek mieszkaniowy. W mieście posiadającym duże zasoby mieszkaniowe, ale niesprawnie funkcjonujący rynek, wynajęcie lub zakup odpowiedniego lokum może być równie trudne, jak w mieście, w którym mieszkańcy po prostu brak.

Pomiar Kapitału Technicznego i Infrastrukturalnego (KTI)

Posiadany Kapitał Techniczny i Infrastrukturalny rzutuje silnie na atrakcyjność miasta jako miejsca do życia i prowadzenia działalności gospodarczej. Ocena KTI opiera się zazwyczaj na rzeczywistych doświadczeniach i spostrzeżeniach mieszkańców miasta i odwiedzających je gości. Szeroko rozpowszechnione złe oceny mogą zrujnować wizerunek metropolii, nawet jeśli radzi sobie ona w innych dziedzinach.

Pojęcie „Kapitał Techniczny i Infrastrukturalny” zawiera różne formy majątku służącego zaspokajaniu potrzeb miasta. Za najważniejsze dla potrzeb pomyślnego rozwoju uznaliśmy cztery rodzaje infrastruktury: infrastrukturę komunikacyjną, infrastrukturę energetyczną i informatyczną, infrastrukturę mieszkaniową, oraz infrastrukturę handlowo-usługową.

Infrastruktura

KTI: komunikacja

Ogólna ocena sprawności sieci komunikacyjnej w mieście wymaga wzięcia pod uwagę wielu czynników: infrastruktury drogowej, alternatywnych form ruchu drogowego, jakości funkcjonowania transportu zbiorowego oraz jakości połączeń miasta ze światem zewnętrznym.

Wybrane wskaźniki, których używamy do pomiaru KTI w zakresie komunikacji to: gęstość sieci drogowej, gęstość sieci ścieżek rowerowych, liczba miejsc w transporcie publicznym w relacji do liczby ludności, a także liczba i jakość połączeń miasta ze światem zewnętrznym: liczba bezpośrednich połączeń lotniczych (lotniska w promieniu 100 km), czas jazdy pociągiem do 5 największych miast Polski (nowy wskaźnik w tej edycji badania), dostęp do europejskiej sieci autostrad (nowy wskaźnik w tej edycji badania). Choć nie są to wszystkie wskaźniki, które można brać pod uwagę, dają one pewien obraz stopnia rozwoju i jakości infrastruktury komunikacyjnej miasta.

Pod względem infrastruktury transportowej Wrocław należy do najlepiej rozwiniętych miast w Polsce (zaraz po Warszawie i Katowicach). Poza łatwym i szybkim dostępem do europejskiej sieci autostrad, łączność miasta z zagranicą zapewniają bezpośrednie połączenia lotnicze do kilkudziesięciu miast Europy. Gorzej jednak wygląda sytuacja podróżnych decydujących się na transport kolejowy. Położenie z dala od większości metropolii w Polsce sprawia, że Wrocław pod względem czasu dojazdu pociągiem do głównych ośrodków krajowych, wypada nieco poniżej średniej dla wszystkich badanych miast. Na uwagę zasługuje natomiast komunikacja lokalna we Wrocławiu, gdyż jedynie Warszawa ma szansę pochwalić się większą liczbą miejsc w środkach transportu publicznego w przeliczeniu na mieszkańca. Dobrze rozwinięta sieć transportu miejskiego, może być dobrą alternatywą dla ruchu samochodowego, utrudnionego wobec sieci drogowej o mniejszej gęstości. Na koniec trzeba dodać, iż miasto dysponuje wysoce rozbudowaną siecią ścieżek rowerowych.

*Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KTI w zakresie komunikacji we Wrocławiu wynosi **122,2**.*

Łatwość, z jaką można w mieście za rozsądną cenę wynająć lub kupić mieszkanie lub dom zależy zarówno od posiadanych przez miasto zasobów mieszkaniowych (ich ilości oraz jakości), jak od sprawności działania rynku mieszkaniowego.

Infrastruktura

KTI: mieszkania

Łatwość, z jaką można w mieście za rozsądną cenę wynająć lub kupić mieszkanie lub dom zależy zarówno od posiadanych przez miasto zasobów mieszkaniowych (ich ilości oraz jakości), jak i od sprawności działania rynku mieszkaniowego. Im lepiej działa rynek mieszkaniowy, tym łatwiej pozyskać i utrzymać w mieście wysoko wykwalifikowanych pracowników i przyciągnąć nowych inwestorów.

Podstawowe wskaźniki, które stosujemy do pomiaru KTI w tym zakresie to liczba mieszkań na 1000 mieszkańców, wskaźniki jakości zasobów mieszkaniowych (odsetek mieszkań wyposażonych w łazienkę), tempo wzrostu zasobów mieszkaniowych oraz przeciętne ceny mieszkań na rynku wtórnym.

We Wrocławiu na 1000 mieszkańców przypada 410 mieszkań, czyli nieco mniej niż wynosi średnia w 11 analizowanych miastach (średnio 413). Przy znacznych brakach lokalowych, nie dziwi więc iż ceny najmu i zakupu mieszkań są dość wysokie – wyższe czynsze obserwowane są jedynie w Warszawie i Krakowie. Co jednak ważne, tempo przyrostu liczby nowych mieszkań w latach 2004-2008 było we Wrocławiu stosunkowo wysokie i kształtowało się na poziomie 5,9% (wobec 5,1% średnio w 11 miastach).

*Przy przeciętnym poziomie dla 11 miast równym 100, KTI we Wrocławiu w zakresie zasobów mieszkaniowych wynosi **99,2**.*

Infrastruktura

KTI: media

Bez sprawnie i w niezawodny sposób dostarczonych mediów trudno miastu zdobyć wizerunek miejsca, w którym można wygodnie żyć, a przede wszystkim skutecznie prowadzić działalność gospodarczą. Dotyczy to zarówno mediów tradycyjnych (energia, gaz, woda), jak mediów nowoczesnych, umożliwiających rozwój innowacyjny i wykorzystujący w pełni wiedzę i umiejętności mieszkańców (telekomunikacja, internet).

Wskaźnikami, których używamy do pomiaru KTI w tym zakresie są: odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej, zużycie energii przez gospodarstwa domowe (ściśle powiązane z posiadanymi przez nie zasobami dóbr trwałego użytkowania), szacunkowa liczba użytkowników internetu (oba wskaźniki w przeliczeniu na 1000 mieszkańców), procent powierzchni miasta objętej darmowym dostępem do internetu bezprzewodowego (dwa ostatnie są nowymi wskaźnikami w tej edycji badania).

Wrocław wyraźnie otwiera się na nowe technologie, równocześnie stopniowo niwelując pewne niedogodności infrastrukturalne odziedziczone z przeszłości. Liczba użytkowników internetu we Wrocławiu jest relatywnie wysoka na tle badanych miast – jedynie w Warszawie, Szczecinie i Poznaniu wykorzystanie sieci ma szerszy zasięg. Z kolei, jeśli analizie poddamy obszar objęty darmowym dostępem do sieci, miasto sytuuje się zdecydowanie poniżej średniej dla 11 badanych miast.

Pod względem zużycia energii elektrycznej, czyli pośrednio stopnia wykorzystania dóbr stałego użytkowania, Wrocław znajduje się lekko ponad poziomem średnim dla analizowanych ośrodków. Z kolei, procent osób posiadających dostęp do sieci kanalizacji miejskiej jest we Wrocławiu wciąż jednym z niższych w Polsce, przed Szczecinem i Łodzią. Pomimo dużych nakładów na rozbudowę sieci wodno-kanalizacyjnej potrzebne są dalsze inwestycje w tym zakresie.

*Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KTI we Wrocławiu w zakresie mediów kształtuje się na poziomie **98,9**.*

Infrastruktura

KTI: handel i usługi

Różnorodne usługi rynkowe, w tym zwłaszcza usługi handlowe, finansowe, hotelarskie i gastronomiczne tworzą niezbędną infrastrukturę rynkową potrzebną dla sprawnego funkcjonowania gospodarki miasta. Usługi te są zazwyczaj w wysokim stopniu wzajemnie skorelowane: miasta oferujące np. duże, nowoczesne powierzchnie handlowe oferują również wysoki poziom pozostałych usług rynkowych.

W pomiarze KTI w zakresie usług użyliśmy jako wskaźników: rozmiar nowoczesnej powierzchni handlowej, liczbę bankomatów oraz liczbę sklepów, hoteli i restauracji na 1000 mieszkańców.

Handel i usługi są we Wrocławiu bardzo dobrze rozwinięte, co potwierdza każdy z przyjętych mierników. Miasto posiada doskonale rozwiniętą przestrzeń handlową, na 1000 mieszkańców przypada 840 m² (wyższy wskaźnik uzyskał jedynie Poznań). Podobnie liczba sklepów, restauracji i hoteli jest we Wrocławiu bardzo wysoka. Na uwagę zasługuje również liczba bankomatów dostępnych w mieście w przeliczeniu na mieszkańca – tu Wrocław ustępuje jedynie Warszawie. Jakość infrastruktury handlowo - usługowej we Wrocławiu jest jedna z najwyższych w kraju (po Poznaniu i Krakowie).

*Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KTI Wrocławia w zakresie handlu i usług kształtuje się na najwyższym wśród badanych miast poziomie **122,6**.*

Infrastruktura

Podsumowanie

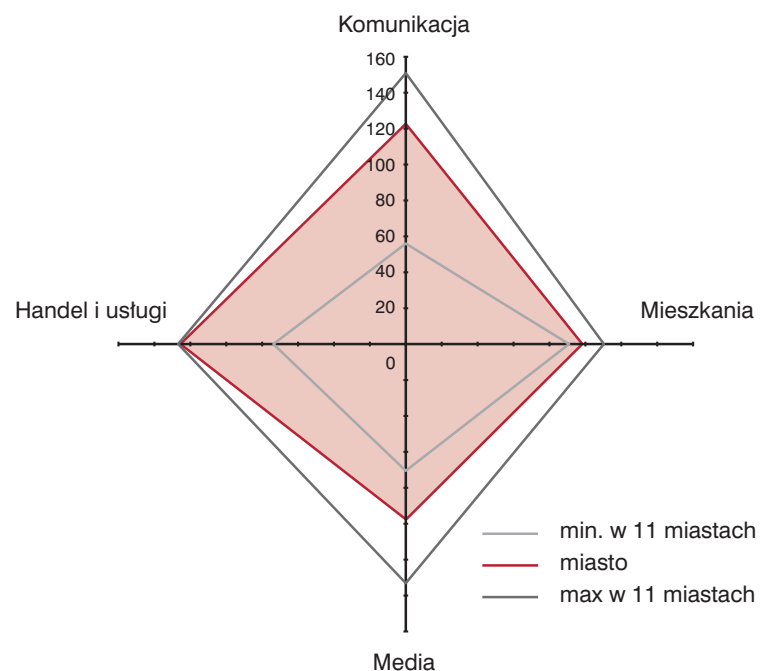
Kapitał Techniczny i Infrastrukturalny Wrocławia

Obok Warszawy i Krakowa, pozostaje tym samym jednym z najlepiej rozwiniętych polskich miast w obszarze szeroko rozumianej infrastruktury. Na uwagę zasługuje szybki rozwój infrastruktury drogowej i ten sukces miasto teraz potrzebuje przenieść w obszar obiektów sportowych. Do najsilniejszych stron Wrocławia należy zaliczyć transport, ze szczególnym uwzględnieniem połączeń międzynarodowych (nieustającą bolączką

pozostaje oczywiście niezależna od władz miasta, niska jakość połączeń kolejowych i drogowych z Warszawą), oraz infrastrukturę handlowo – usługową. Oprócz działań na rzecz poprawy w zakresie zasobów mieszkaniowych i dostępu do sieci kanalizacyjnej, miasto powinno kontynuować realizację inwestycji związanych z poprawą infrastruktury przeznaczonej dla ruchu samochodowego. Na uwagę zasługuje także rozbudowa ogólnodostępnej sieci internetowej jako dodatkowego elementu oferty miasta dla mieszkańców i gości.

Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, Kapitał Techniczny i Infrastrukturalny Wrocławia wynosi 110,7.

Infrastruktura – Wrocławia



Dlaczego mierzymy Kapitał Źródła Finansowania?

Przez Kapitał Źródła Finansowania (KZF) rozumiemy zdolność miasta do znalezienia środków niezbędnych do sfinansowania własnego rozwoju. Środki te mogą pochodzić z różnych źródeł: mogą to być dochody podatkowe, subwencje od rządu, fundusze unijne, dochody z emisji obligacji lub zaciągniętych kredytów. Mogą to wreszcie także być pieniądze sektora prywatnego, które udało się wykorzystać do sfinansowania przedsięwzięć niezbędnych z punktu widzenia rozwoju miasta.

Współczesne miasto dla pomyślnego rozwoju potrzebuje inwestycji, zapewniających sprawne funkcjonowanie infrastruktury, pożądaną jakość życia, dobre działanie instytucji publicznych. Nie wystarczy dobra strategia rozwoju – trzeba także umieć znaleźć środki niezbędne dla realizacji celów. Drugą edycję „Raportów na temat wielkich miast Polski” oddajemy w Państwa ręce w chwili, kiedy światowa gospodarka wciąż pogrążona jest

w kryzysie, a Polska boryka się ze spowolnieniem gospodarczym, skutkującym zmniejszonymi wpływami do budżetu. Miasta powinny nadal jak najwięcej inwestować, z drugiej zaś strony właśnie dziś inwestowanie stało się szczególnie trudne. Co prawda, mamy dostęp do ogromnych środków finansowych z budżetu Unii Europejskiej, ale ich wykorzystanie wymaga znalezienia potężnych funduszy własnych na współfinansowanie. Długookresowe perspektywy i potrzeby rozwojowe miast każą pilnie modernizować infrastrukturę i poprawiać jakość usług publicznych bez oglądania się na bieżącą koniunkturę. Jednocześnie jednak awersja do ryzyka po stronie instytucji finansowych każe im dziś patrzeć na wszystkie duże projekty inwestycyjne ze szczególną rozwagą i podejrzliwością. Tak skomplikowana sytuacja gospodarcza powoduje utrudnienia w zdobyciu niezbędnego finansowania inwestycji miejskich, pojawiają się także zwiększone koszty na skutek wyższych marż, jakich żądają często instytucje udzielające finansowania, jak również konieczność wnoszenia dodatkowych zabezpieczeń. W ramach zaplanowanego

budżetu i przy rosnących kosztach, na część inwestycji może w tej sytuacji po prostu nie starczyć funduszy.

Miasto o dużym KZF to takie, które potrafi z jednej strony znaleźć potrzebne finansowanie, z drugiej zaś sięgnąć do różnych źródeł pochodzenia środków, tak by osiągnąć najlepsze efekty przy jak najmniejszych kosztach pozyskania kapitału. W tak złożonym otoczeniu jak dzisiejsze, Kapitał Źródła Finansowania staje się szczególnie istotny, a utrzymanie go na wysokim poziomie jest większym wyzwaniem niż w czasach koniunktury gospodarczej. Z tych przyczyn, w tej edycji raportów zdecydowaliśmy się skoncentrować także na tym kapitale, poświęcić więcej uwagi tym sposobom pozyskiwania finansowania, które stanowią stosunkowo mniejsze obciążenie dla budżetu samorządowego.

Pomiar Kapitału Źródła Finansowania (KZF)

Kapitał Źródła Finansowania należy rozumieć jako zdolność miasta do sfinansowania projektów niezbędnych do rozwoju. Dobrze rozwinięty KZF oznacza, że miasto jest w stanie zdobyć odpowiednio duże fundusze na ten cel, a jednocześnie umiejętnie zróżnicować źródła ich pochodzenia.

Przy pomiarze KZF analizujemy cztery obszary: bazę podatkową (wielkość PKB wytwarzanego w mieście), finansowanie budżetowe, środki pochodzące z rynku finansowego (pożyczki) oraz fundusze europejskie. Zwracamy jednocześnie uwagę na to, że na dłuższą metę polskie miasta powinny starać się szerzej angażować środki sektora prywatnego, przede wszystkim w drodze przedsięwzięć publiczno-prywatnych.

Finanse

KZF: baza dochodowa

Zasadniczą bazę dochodową miasta stanowią dochody osiągnięte przez jego mieszkańców. Oczywiście dochody te mogą być obciążone podatkami lokalnymi w różnym stopniu, zależnie od przyjętej polityki. Generalnie jednak, im wyższa aktywność gospodarcza miasta, tym większe obecne i przyszłe dochody budżetu miasta, pozwalające na sfinansowanie różnorodnych potrzeb.

Pomiaru KZF w zakresie bazy dochodowej dokonujemy w oparciu o poziom PKB na głowę mieszkańca.

W roku 2008 (najnowsze dane dostępne w GUS) PKB na jednego mieszkańca Wrocławia wynosił 154% średniego PKB dla mieszkańca Polski.

*Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KZF Wrocławia w zakresie bazy dochodowej szacujemy na poziomie **97,9**.*

KZF: finansowanie budżetowe

Finansowanie budżetowe to fundusze, które miasto posiada we własnym budżecie (jest to suma środków własnych i dotacji oraz subwencji otrzymywanych przez miasto z budżetu państwa). Główną korzyścią z budżetowego finansowania rozwoju jest to, że nie pociąga to za sobą wzrostu zadłużenia miasta. Są jednak również zjawiska niekorzystne: środki budżetowe są zawsze ograniczone, a na dłuższą metę wygospodarowanie sporych funduszy własnych jest możliwe tylko poprzez stosowanie – tam, gdzie się tylko da – wysokich opłat i podatków lokalnych. A to z kolei może niekorzystnie oddziaływać na klimat prowadzenia działalności gospodarczej w mieście.

Zgodnie z zastosowaną metodyką, na pełny obraz KZF w zakresie finansowania budżetowego składają się łączne dochody budżetu miasta (zawierające dotacje uzyskane z budżetu państwa), dochody własne (w obu przypadkach w przeliczeniu na głowę mieszkańca) oraz udział wydatków inwestycyjnych w budżecie miasta.

W roku 2009 łączne dochody budżetu Wrocławia sięgały 2,7 mld PLN, sytuując miasto nieco powyżej średniej, która wynosi 2, 6 mld. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach miasta ogółem jest we Wrocławiu najwyższy w Polsce – wynosił 34,6% (podczas gdy drugi na liście Poznań przeznacza na inwestycje 28,4 % wydatków).

*Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KZF Wrocławia w zakresie finansowania budżetowego szacujemy na poziomie **128,2** (lepszy wynik uzyskała jedynie Warszawa).*

Korzyścią z finansowania rozwoju za pomocą środków pochodzących z rynku finansowego jest możliwość zrealizowania inwestycji, na które nie starczyłoby środków w budżecie.

Finanse

KZF: finansowanie rynkowe

Środki pochodzące z rynku finansowego można pozyskać np. biorąc kredyt z banku lub emitując obligacje komunalne. Korzyścią z finansowania rozwoju za pomocą środków pochodzących z rynku finansowego jest możliwość zrealizowania inwestycji, na które nie starczyłoby środków w budżecie. Zjawiskiem niekorzystnym jest zadłużanie się miasta, choć dokonując analizy zadłużenia polskich miast należy mieć na uwadze, iż realizacja zadań inwestycyjnych jest zwykle związana z zaciąganiem długu. Oznacza to, że istnieje także druga strona tego zjawiska – niski poziom zadłużenia może świadczyć o małej liczbie realizowanych inwestycji.

Wysoki poziom zadłużenia można jednoznacznie uznać za zjawisko niekorzystne, kiedy uzyskane w ten sposób środki są przeznaczane na wydatki bieżące lub na projekty inwestycyjne nie znajdujące ekonomicznego uzasadnienia. Finansowanie kredytem inwestycji przyczyniających się do rozwoju gospodarczego może się okazać w długim okresie trafną decyzją, ale na etapie analiz wstępnych, miasta powinny rozważać różne dostępne formy finansowania.

Pomiar KZF w zakresie finansowania rynkowego obejmuje: relację zadłużenia do dochodów miasta (według ustawy o finansach publicznych relacja ta nie powinna ona przekraczać 60%) oraz przyznany miastu rating kredytowy.

Sytuacja Wrocławia w zakresie finansowania rynkowego na podstawie przyjętych mierników wydaje się być najtrudniejsza spośród badanych miast. Realizowane obecnie we Wrocławiu liczne inwestycje finansowane ze środków zewnętrznych spowodowały stosunkowo wysoki poziom zadłużenia miasta. Łączne zadłużenie sięga 67% (najwyższe spośród analizowanych ośrodków). Taki stan rzeczy sprawia, że Wrocław ma obecnie ograniczone możliwości dalszego zadłużania się. Miasto ma przyznany rating przez agencję Fitch, określony na poziomie BBB+ (co oznacza odpowiednią zdolność do płacenia rat i odsetek z większą możliwością obniżenia jakości walorów przy wystąpieniu zmian w koniunkturze gospodarczej i sytuacji politycznej).

Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KZF Wrocławia w zakresie finansowania rynkowego szacujemy na poziomie 50,0 (obok Krakowa najniższy wśród badanych miast). Podkreślamy w tym miejscu raz jeszcze, iż wysoki poziom zadłużenia jest spowodowany licznymi, realizowanymi inwestycjami. Receptą na taką sytuację mogą być dalsze działania mające na celu realizację prowadzonych projektów w oparciu o pozabudżetowe możliwości finansowania.

Dzięki członkostwu Polski w Unii Europejskiej, miasta mogą korzystać ze środków rozwojowych dostępnych w ramach funduszy strukturalnych.

Finanse

KZF: fundusze europejskie

Dzięki członkostwu Polski w Unii Europejskiej, miasta mogą korzystać ze środków rozwojowych dostępnych w ramach funduszy strukturalnych. Są to bezzwrotne dotacje, pokrywające znaczną część kosztów inwestycji służących rozwojowi regionalnemu i poprawie jakości życia mieszkańców. Wykorzystanie tych środków jest dla miasta bardzo korzystne (problemem może być jedynie znalezienie środków na sfinansowanie „wkładu własnego” do projektu). Uzyskanie środków z funduszy europejskich jest jednak dość skomplikowane, a procedury związane z prawidłowym wykorzystaniem środków uciążliwe.

Pomiar KZF w zakresie funduszy europejskich opiera się na łącznej sumie środków z funduszy europejskich służących do współfinansowania realizowanych i planowanych do realizacji projektów (w perspektywie budżetowej 2007-2013, na podstawie danych z MRR, stan na czerwiec 2010, obejmujących projekty, na które zostały podpisane umowy jest UM oraz spółki miejskie), w przeliczeniu na głowę mieszkańca.

Wrocław okazał się bardzo skuteczny w pozyskiwaniu funduszy unijnych w ostatnich latach. Pod tym względem miasto uzyskało wynik powyżej średniej. W przeliczeniu na jednego mieszkańca Wrocław plasuje się w czołówce wśród analizowanych miast pod względem pozyskanej sumy środków unijnych.

*Przy średnim poziomie KZF w zakresie funduszy europejskich dla 11 miast równym 100, we Wrocławiu szacujemy go na poziomie **110,3**.*

Finanse

KZF: Finansowanie publiczno-prywatne

Środki publiczno-prywatne to takie, po które miasto sięga zawierając odpowiednie umowy z prywatnymi inwestorami, w wyniku których ważne dla rozwoju miasta projekty finansowane są przez sektor prywatny. Korzystanie z finansowania publiczno-prywatnego należy uznać za wyraz najwyższych umiejętności miasta w zakresie pozyskiwania środków na rozwój.

Przygotowując nasze raporty cztery lata temu mieliśmy nadzieję, że w kolejnej edycji wskaźnik ten wejdzie na stałe do pomiaru KZF. Jednak mimo dużych nadziei i możliwości rozwoju PPP w Polsce, przetargi na projekty, w przypadku których partner prywatny jest wybierany na zasadach określonych w Ustawie o partnerstwie publiczno-prywatnym nadal nie są realizowane w liczbie pozwalającej na dokonanie oceny. Dowodem na to, że taka forma realizacji inwestycji jest coraz częściej brana pod uwagę, jest duża liczba ogłoszeń o wszczęciu postępowania przetargowego na wybór partnera prywatnego (w trybie PPP lub koncesji) opublikowanych w ostatnim

czasie (w latach 2009-2010 opublikowano średnio 40 ogłoszeń rocznie). Można również zaobserwować istotny wzrost zainteresowania podmiotów prywatnych realizacją przedsięwzięć w formule PPP lub koncesji w ciągu ostatnich dwóch lat. Niestety jednak wyłącznie w kilku jednostkowych przypadkach udało się skutecznie zakończyć postępowanie o udzielenie zamówienia i wybrać partnera prywatnego (np. budowa parkingu podziemnego we Wrocławiu i Krakowie, budowa krytej pływalni w Oławie, zagospodarowanie terenów kąpieliska w Chełmie), a zdecydowana większość przetargów jest unieważniana z powodu braku zainteresowania partnerów prywatnych. Brak zainteresowania inwestorów jest skutkiem słabego przygotowania projektu oraz skłonności sektora publicznego do przenoszenia większości ryzyk na partnera prywatnego. W praktyce trudno więc mówić o projektach PPP, które weszły w fazę realizacji, dlatego też zdecydowaliśmy, że do pomiaru KZF nadal nie będziemy włączać finansowania publiczno-prywatnego.

Zwracamy jednak uwagę na jego znaczenie dla przyszłych szans rozwojowych polskich miast i w odpowiednich częściach raportów sygnalizujemy, jak poszczególne miasta podchodzą do wciąż jeszcze stosunkowo nowych na naszym rynku form finansowania projektów infrastrukturalnych.

Finanse

Podsumowanie

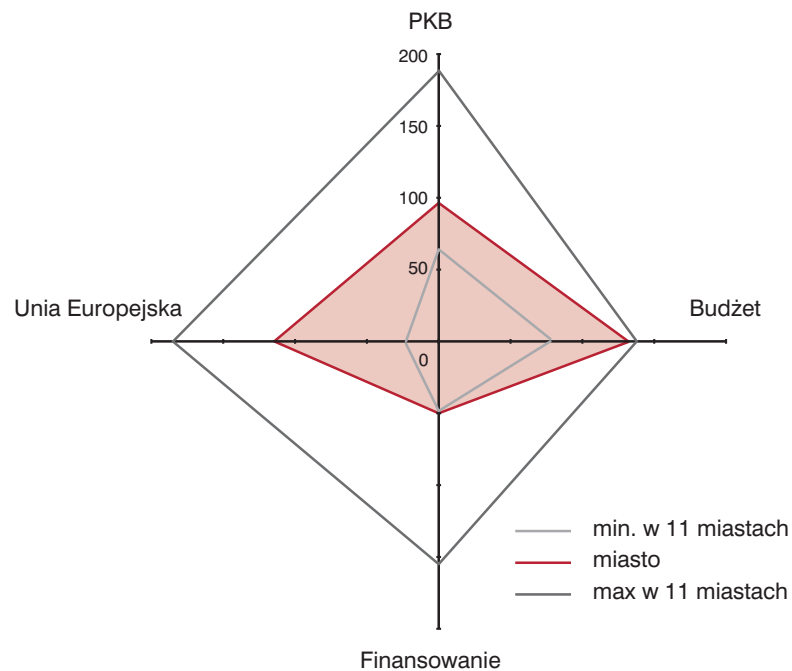
Kapitał Źródeł Finansowania Wrocławia

Łączna ocena KZF jest dla Wrocławia relatywnie korzystna na tle pozostałych miast, choć składowe bardzo od siebie odbiegają. Miasto dobrze radzi sobie z pozyskiwaniem funduszy unijnych oraz ma dobrze zarządzany budżet (w tych aspektach zdecydowanie powyżej średniej). Z drugiej strony, skutkiem realizowanych w mieście licznych inwestycji i wynikający z tego faktu stosunkowo wysoki poziom zadłużenia – spowodowały ograniczenia w zakresie pozyskiwania środków finansowych z rynku. W tej sytuacji, kluczowe staje się poszukiwanie i wykorzystywanie pozabilansowych form finansowania takich jak PPP lub PPP łączone z funduszami unijnymi, czy innych instrumentów, takich jak koncesja na roboty budowlane i usługi, forfaiting, leasing operacyjny itd.

W lipcu 2010 roku we Wrocławiu podpisano umowę na budowę parkingu podziemnego wraz z niezbędną infrastrukturą pod placem Nowy Targ. Partner prywatny podpisał umowę w trybie koncesji na 40 lat. W 2010 roku Wrocław prowadził również postępowanie na wybór partnera prywatnego do budowy w trybie koncesji parkingu przy Hali Ludowej. Miasto rozważa również inne inwestycje do realizacji we współpracy z partnerami prywatnymi (baseny, parkingi, cmentarz komunalny), przy czym najważniejszym i jednocześnie najdroższym przedsięwzięciem będzie budowa dwóch mostów przez Odrę i Oławę o łącznej długości 4 km (kontynuacja wcześniej wybudowanych odcinków obwodnicy śródmiejskiej) – Wrocław prowadzi obecnie dialog konkurencyjny na wybór doradcy dla tej inwestycji.

Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, Kapitał Źródeł Finansowania Wrocławia wynosi 96,6.

Finanse – Wrocław



Kapitał Atrakcyjności Inwestycyjnej ma kluczowe znaczenie dla przyszłego rozwoju miasta.

Inwestycje

Dlaczego mierzymy Kapitał Atrakcyjności Inwestycyjnej?

Kapitał Atrakcyjności Inwestycyjnej rozumiemy przede wszystkim jako wykazaną w przeszłości zdolność do przyciągania inwestorów, stanowiąca odbicie generalnych wyobrażeń o atrakcyjności miasta jako miejsca lokalizacji działalności gospodarczej. Kapitał ten nie jest zawsze ściśle powiązany z rzeczywistymi mocnymi i słabymi stronami miasta: zdarza się, że miasta oferujące bardzo dobre warunki są przez inwestorów nagminnie pomijane, podczas gdy inne, oferujące warunki znacznie gorsze, znajdują się na liście miejsc, w których inwestycji dokonuje się najchętniej. Miasto, które nie jest dobrze postrzegane jako miejsce lokowania inwestycji, wszelkimi sposobami powinno dążyć do zmiany tego stanu rzeczy.

Często zdarza się, że zachowanie inwestorów miewa charakter nie do końca racjonalny: kolejne przedsięwzięcia lokują się tam, gdzie ulokowały się poprzednie, choćby nawet warunki oferowane przez inne miasta były lepsze. Zdarza się również, że o lokalizacji inwestycji decydują czynniki subiektywne i drugorzędne: łatwość dotarcia do miasta dla podróżnych biznesowych, sposób potraktowania ich przez lokalną administrację, pierwsze wrażenia z pobytu. Nie zmienia to faktu, że Kapitał Atrakcyjności Inwestycyjnej ma kluczowe znaczenie dla przyszłego rozwoju miasta.

Pomiar Kapitału Atrakcyjności Inwestycyjnej (KAI)

Posiadany Kapitał Atrakcyjności Inwestycyjnej silnie rzutuje na szanse rozwojowe miasta. Choć formułowane przez biznes oceny atrakcyjności inwestycyjnej nie zawsze są do końca usprawiedliwione, miasto nie ma innego wyboru jak tylko cierpliwie i skutecznie promować swój wizerunek wśród inwestorów. Znajomość potencjału inwestycyjnego miasta i umiejętność zdefiniowania najbardziej perspektywicznych branż, dla których lokalizacja w mieście byłaby optymalna, są jednymi z warunków zapewnienia zrównoważonego rozwoju miasta. W związku z tym bardzo ważne jest opracowanie jasnej i spójnej polityki planistycznej oraz programów jej konsekwentnej realizacji.

Kapitał Atrakcyjności Inwestycyjnej mierzymy przede wszystkim analizując sukcesy miasta w przyciąganiu inwestorów – zarówno zagranicznych, jak i krajowych. Zwracamy jednak również uwagę na warunki inwestowania, a więc czynniki, które mogą przyczynić się do utrwalenia wizerunku miasta jako dobrej lokalizacji dla biznesu.

Inwestycje

KAI: atrakcyjność dla inwestorów zagranicznych

Ocena stopnia postrzegania atrakcyjności inwestycyjnej miasta przez firmy zagraniczne bazuje na analizie dokonanych inwestycji oraz na danych o dostępności wykwalifikowanych pracowników.

Wskaźnikami wybranymi do pomiaru KAI w zakresie inwestycji zagranicznych są: liczba firm zagranicznych, które w ciągu ostatnich 3 lat dokonały inwestycji na terenie miasta oraz liczba absolwentów kierunków technicznych i nauk ścisłych, którzy w ciągu ostatnich 3 lat opuścili uczelnie zlokalizowane w mieście lub w jego pobliżu (dystans do 50 km).

Atrakcyjność Wrocławia dla inwestorów zagranicznych jest wciąż wysoka. Po Warszawie i Poznaniu, Wrocław może poszczycić się najwyższą liczbą inwestorów zagranicznych aktywnych w mieście w przeliczeniu na liczbę mieszkańców. Atutem miasta jest obecność 29,6 tys. absolwentów kierunków technicznych i nauk ścisłych, którzy opuścili uczelnie w ostatnich latach.

Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KAI w zakresie atrakcyjności dla inwestorów zagranicznych wynosi we Wrocławiu
124,6.

Inwestycje

KAI: atrakcyjność dla inwestorów krajowych

Firmy krajowe dysponują zazwyczaj większą wiedzą na temat rzeczywistych mocnych i słabych stron poszczególnych miast jako miejsca lokalizacji inwestycji, więc ich decyzje mogą opierać się na bardziej racjonalnych przesłankach. W analizie bierzemy pod uwagę przede wszystkim duże firmy krajowe, które często – w dłuższym horyzoncie czasowym – mogą mieć sporą swobodę w wyborze miejsca inwestowania.

Podstawowe wskaźniki, które stosujemy do pomiaru KAI w tym zakresie to łączna wielkość nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w przeliczeniu na liczbę mieszkańców (świadcząca o skłonności firm do dalszego inwestowania w danej lokalizacji), relacja nakładów inwestycyjnych do majątku trwałego przedsiębiorstw (pokazująca tendencje do rozwijania lub zmniejszania skali zaangażowania biznesu w danej lokalizacji), liczba zlokalizowanych w mieście firm innowacyjnych (wg rankingu INE PAN, BRE Banku i Gazety Prawnej) oraz poziom płac (stosunkowo niski poziom płac powinien być zachętą dla inwestorów).

W przypadku polskich firm oferta Wrocławia nie jest już tak atrakcyjna jak dla inwestorów zagranicznych. Nakłady inwestycyjne na mieszkańca są nieco niższe od przeciętnie obserwowanych w 11 miastach. Prawie na poziomie średniej plasuje się ich relacja do majątku trwałego. Poziom płac w mieście jest minimalnie wyższy od średniej dla 11 badanych ośrodków.

*Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KAI Wrocławia w zakresie atrakcyjności dla firm krajowych wynosi **88,6**.*

KAI: warunki inwestowania

W kształtowaniu KAI obserwacje – często dość powierzchowne – dotyczące warunków inwestowania i prowadzenia biznesu w mieście mogą być czasem ważniejsze od rzeczywistych atutów miasta, związanych np. z kapitałem ludzkim lub infrastrukturą. W analizie uwzględniamy więc także te czynniki, które mogą z miejsca zachęcić lub zniechęcić przedstawicieli firm, zwłaszcza zagranicznych, do dokonania inwestycji.

Wskaźnikami użytymi do pomiaru KAI w tym zakresie są: procent powierzchni miasta objęty planami zagospodarowania przestrzennego, liczba szkół językowych i szkół międzynarodowych oraz liczba miejsc w hotelach 4- lub 5-gwiazdkowych (w relacji do liczby mieszkańców miasta).

Warunki inwestowania we Wrocławiu są jednymi z najlepszych w Polsce. Miasto ma relatywnie wysoki procent (38%) powierzchni objętej planami zagospodarowania przestrzennego, co ułatwia lokowanie inwestycji. Zaletą w oczach inwestorów zagranicznych jest ponadto szeroka baza hotelowa o dobrym standardzie oraz dostępność usług edukacyjnych.

Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, KAI Wrocławia w zakresie warunków inwestowania kształtuje się na poziomie
135,6.

Inwestycje

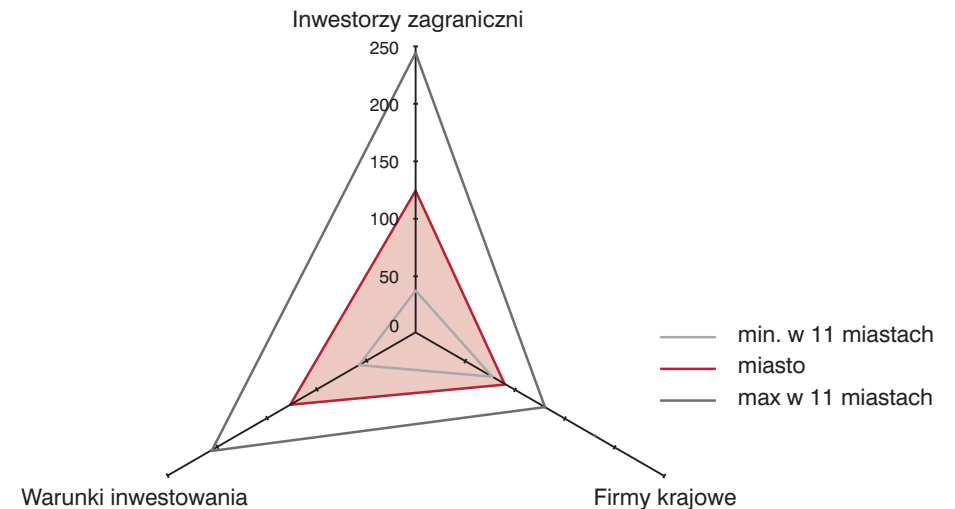
Podsumowanie

Kapitał Atrakcyjności Inwestycyjnej Wrocławia

Miasto zdołało zbudować silną markę wśród inwestorów zagranicznych. I chociaż wydawać by się mogło, iż rynek jest już nasycony, Wrocław wciąż wykazuje się ogromną skutecznością, dzięki czemu zdolny jest pozyskiwać coraz ciekawsze projekty inwestycyjne. Mniejsze są jednak możliwości Wrocławia w zakresie przyciągania firm krajowych.

Przy średnim poziomie dla 11 miast równym 100, Kapitał Atrakcyjności Inwestycyjnej Wrocławia wynosi 118,3 (wyższy wynik zanotowała jedynie Warszawa).

Inwestycje – Wrocław



Kontakt

Autor raportu

Witold Orłowski

Główny Doradca Ekonomiczny

+48 22 523 4394

witold.orlowski@pl.pwc.com

Zespół ds. usług dla sektora publicznego

Michał Mastalerz

Partner

+48 12 433 3510

michal.mastalerz@pl.pwc.com

Adam Żołnowski

Dyrektor

+48 22 523 4282

adam.zolnowski@pl.pwc.com

Marzena Rytel

Dyrektor

+48 22 523 4685

marzena.rytel@pl.pwc.com

Mariusz Dziurdzia

Partner

+48 71 356 1176

mariusz.dziurdzia@pl.pwc.com

Paweł Szaciłło

Wicedyrektor

+48 22 523 4667

pawel.szacillo@pl.pwc.com

Marek Perkowski

Partner

+48 71 356 1180

marek.perkowski@pl.pwc.com

Sebastian Gościński

Wicedyrektor

+48 22 523 4664

sebastian.gosciniarek@pl.pwc.com

Biura w Polsce

Warszawa

Al. Armii Ludowej 14
00-638 Warszawa
pwcpoland@pl.pwc.com
Tel: +48 (0) 22 523 4000
Fax: +48 (0) 22 508 4040

Kraków

Centrum Biurowe Lubicz
Ul. Lubicz 23a
31-503 Kraków
Tel: +48 (0) 12 433 3500
Fax: +48 (0) 12 433 3501

Gdańsk

Ul. Piastowska 11
80-332 Gdańsk
Tel: +48 (0) 58 5529000
Fax: +48 (0) 58 5529090

Poznań

Plac Andersa 5
61-894 Poznań
Tel: +48 (0) 61 850 5100
Fax: +48 (0) 61 850 5109

Katowice

Ul. Ściegiennego 3
40-001 Katowice
Tel: +48 (0) 32 604 0200
Fax: +48 (0) 32 604 0300

Wrocław

Renaissance Business Centre
Ul. Świętego Mikołaja 7
50-125 Wrocław
Tel: +48 (0) 71 356 1170
Fax: +48 (0) 71 356 1174

www.pwc.com/pl